

apθkrif

Irodalmi folyóirat

megjelenik negyedévente

V. évfolyam, 1. szám

2012. tavasz

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám (*vers*)

Szerkesztők

Tarcsay Zoltán (*próza*)

Torma Mária (*kritika*)

Erdei Tamás (*kép*)

veress dani (*kép*)

Reichert Gábor (*Apokrif Online*)

Spiritus rector

Fráter Zoltán

•

Munkatársak

Hegedűs Máté (*szerkesztőségi asszisztens*)

Radnóty Zoltán (*tördelés/design*)

Steinhauser Vanda (*pr*)

Varjasi Szabolcs (*szöveggondozás*)

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1

Tel.: (1) 318 8350; (70) 578 3398

apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Megjelent az ELTE BTK HÖK

Tudományos Bizottságának támogatásával

Copyright © 2012 Az Apokrif 2012/1. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Stolcz Ádám

Ha sok pénzem lesz • Én vagyok a kukásember 7

Mizsur Dániel

Ár-apály • Jobb dolgunk nem akadt • Ma sem 9

Tarcsay Zoltán

Valavala 11

Tamás Péter

A stáblista után 15

Palágyi László

Legalább senki..... 21

Fehér Renátó

Abszint helyett..... 23

Lukács Flóra

Tengerzöld • Taiwan calling • Egy év..... 26

Braun Barna

felhold • nem elégedett..... 29

Szalay Álmos

A háló 32

Szabolcsi Gergely

A perspektíva kérdéséről • Elmondani 41

Ayhan Gökhan

Előszó • Finn–magyar..... 43

Nyerges Gábor Ádám

Himnusz a Nedvességhez A Szemben..... 45

Bognár Péter

*Harry herceg az első számú terrorcélpont •
Személycsera az ÁSZ élén • Imádkozzunk* 48

Látószög

Evelleri Kata • <i>Robotológia és angyaltan</i> (Bognár Péter verseiről)	54
veress dani • <i>Ábel a városban</i> (Horror Pista motívumairól)	58

Látótávolság

Reichert Gábor • <i>A (kannás)bor filozófiája</i> (Kálmán Gábor: Nova)	62
Vass Norbert • <i>Félvégzetes</i> (Bajnai Nóra – Bodor Lilla: Félvégtelen – Én tűsarok, te macskakő)	65
Tinkó Máté • <i>Ujjmunkának lenni nehéz</i> (Csobánka Zsuzsa: Belém az ujját)	68
Fehér Renátó • <i>Csak érvek antifasiszta nyelveken</i> (Korniss Péter – Závada Pál: Egy sor cigány)	72

Illusztrációk

E számunkat Horror Pista (Máriás István) munkái illusztrálják.

Borító

Tégla, 2009

(vegyes technika, 21 × 28 cm)

Vaskor, 2009
akril, vászon, 100 × 140 cm

Ha sok pénzem lesz

Ha sok pénzem lesz
akkor mindenkire szarok.
Senkinek sem kell beszólnia!

Mindig nálam leszek,
mert nem lesz nálatok,
a fejeteken a vécéülőkém,
lesz majd a glória.

Jobban teszitek ha
gyorsan meghaltok.
Mert a zsebemben
lesz mindenki.
Mint a kenguruzsebben.

Viszont ha nem találok
valamit, akkor belétek nyúlok.
De már kevesebb lesz a
A varratotokban, mint a
kabátzsebetekben.

Így végzitek, ha a csúcsonra érek,
ti akik eddig a pofámon jártatok.
Akiket kidobott a petefészek,
az anyátokban mint a sintérnél
éltek,
a határidő letelt
selejtes állatok!

Én vagyok a kukáseMBER

Én vagyok a kukáseMBER
és én mindent látok.
Kidobsz valamit, elviszem.
Nem kell?
Az életedben guberálok.

Az autóm a kukátokat
betette mint a viszkít a Gábor,
ha nem pedig én nyomom fel.

Kúpot adok a seggedbe
te rohadóbelű transzformer
Mert én vagyok a terminátor.

Véletlenül kidobtad?
Fontos és nem találtad?
Ne aggódj mert lehet,
hogy itt van.
Széjjelzúzva mint az állat.

Én vagyok a kukáseMBER
látom mit zabálsz, pedig
be se megyek sohasem a házba.
Hogy? Hát egészségügyi
Papírgyűjteményemmel.
Ott bélszínnel vagy bekarikázva.

Ár–apály

Mint ár–apály jelenség vagyok manapság;
a napokból kilépő idő szemelvényei közt
egy pont körül
(egy ismeretlen pont körül)
járok egy keringőt, melyben lépéseim
ismeretlen kört alkotnak:
néhol közelebb,
néhol távolabb –

Jobb dolgunk nem akadt

Ezt abban a kávézóban hallottam,
ahol a múltkor végül rendeltünk.
Én kávét, te rumot. Kilenc óra volt,
még sötét. A pincér, aki kiszolgált,
e kései időpont ellenére már aludt.
Kint, ahogy besötétedett, nem változott semmi,
csak az utcát jelző lámpák aludtak ki;
nekünk is csak az idő telt,
két-három hét is volt talán,
egyikünk ott maradt, de te sem mentél el.
Azonban a korai hajnalpír ott az ablak alatt,
(biztos te is hallottad)
már a délutánt jelezte:
elvégre neked is, nekem is,
jobb dolgunk nem akadt.

Ma sem

ma sem láttam sokkal többet,
legalábbis többet annál, amennyit tudni érdemes:
ma is csak az a párkányhideg kockakő,
az a csonttá merevedett csésze az asztal szélén
jelzi a kopasz faágakat; a háztömbök felett
a fagy megrekedt; és ma is a dél jelzi a harangokat.

Valavala

valahanyadik ének

„Harminchárom horpadáson,
túl hetedhét buckaháton,
ott lakott az én barátom,
arra fészkelte Pistikur,
legnagyobbik szittya úr,
mint setétlő nagy turulhím:
sziklacsúcson hórihorgott,
torka mélyiből rikoltott,
áldozatra leskedett,
míg borongós este lett.
Akkor aztán ráhanyatlott
süppedékeny matracára,
jófenékű szép macája
várta már a szittya hőst.
»Én tebenned, édes mátkám,
hátsód formáját imádnám
minden más egyéb fölött,
istenségnek elnevezném,
mert tökély és tiszta eszmény,
áldoznék előtte mindig,
akkor is, ha odafingik,
mert az isteni sugallat
volna nékem, édesem.«
– Így enyelgett éhesen,
míg erős lapátkezevel
dörzsölgette körbe-körbe
hőn imádott tomporát.
»Ím, az álgyu csőre töltve«
– ám az asszony akkorát
sújtott ekkor Pistikurra,

még pediglen épp alulra,
hogy megtér az istenéhez
és hulltában még élélvez,
hogyha véznább férfiú.
Ámde Pista hős levente
volt, bár inkább reggelente,
most az irtózat belengte,
hogy meglátta hitvesét itt,
kiról, tudta, azt mesélik,
mindeneknél több a hája,
szerteszét bugyog tokája,
bőre izzadt és penészes,
ökle vörheny hurkaujjak
pattanásos zsírgubanca.
»Merre fussak, merre bújjak?«
– sikkantott fel Esperanza
halkan Pistikur alól
(vagy Juliska volt, ki tudja,
nem kérdezte Pista azt).
»Szárnyra kelj, mint kósza lepke,
csörgedezz a fellegekbe,
mert e rusnya ősmédúza
bosszuját még meg nem úszta
senki lánya, kisszivem.«
És a nimfa sebtiben
rebbent volna, mint a pille,
szépfenékü kis Piroska,
ám a Pista meg kimosta
hímporos kis szárnyait,
ott vergődött még szegényke,
ekkor jött a felesége,
bongó-dongó hústömegként,
Pistikurnak, és a lepkét
kíméletlen szétlapította.

Patkó Bandi, 2009
vegyes technika, 52 × 63 cm

Egy fatálba most a szittyá
felkaparta, megkavarta,
liszttel, zsírral elhabarta:
»Nézd, babám, amit befőztem!«
monstruális nője közben
dőlve, rángva, kunkorogva
átváltozni készülődött,
hörgött s fuldokolva bögött,
Pista elbújt undorodva,
és az asszonyból, no lám csak,
griffmadár lett, mily varázslat,
Pistikurnak hú turulja!
Tolla, csőre nőtt ki újra,
csemcsegett és rúgkapált.
»Rendezünk ám hurkabált«
– paskolgatta Pista. – »Abra-
kella a táltos ősi vadnak«
– és a griffmadár befalta
mind szegény kis Erzsikét.”

„Én e kedves versikét
nem szavalnám sokfelé, de
meg kell hagyni, hogy beszéde,
dikciója, fikciója,
trópusoknak tíz kilója
jól volt benne elhelyezve,
ám az írást biz fejezd be,
mert diletáns, Pistikur.”
– így szólt hozzá most a mester,
nagy szakállú vak poéta,
minden ősnép tartozéka.
„Még az ötletét is vesd el.”
S nem tudhatta, így esett-e,
mert a griffmadár megette.

A stáblista után

Szilágyi úr már nem is tudja, pontosan mikor kezdődött. Anynyi legalábbis biztos, hogy a konyhában volt, és egyre csak rótt a köröket. Meglehetősen éhes volt, annak ellenére is, hogy csak mirelit borsó akadt a hűtőben. Mindahányszor elhaladt a mikró előtt, türelmetlen pillantást vetett a kijelzőre. Harminc másodperc. Huszonnégy. Tizenkilenc. Tizenhat – itt nekiment valaminek. Vagy valakinek.

Ahogy fölemelte a fejét, látta, hogy a halál magasodik feléje, személyesen a Halál. Ezt kérdés nélkül is tudta. Mihelyst hátrálni kezdett, a csuklyás alak ráemelte az ujját, és így szólt:

– Velem kell jönnöd.

Ekkor kezdett sípolni a mikró.

Szilágyi úr, akinek mind ez idáig nem volt része hasonló élményben, igencsak megilletődött. Érezte, cselekednie kell, különben eluralkodik rajta a félelem. Nekiment az asztalnak, leborította a sakktáblát – és a papucsához guruló gyalog láttán eszébe is jutott valami. Rámutatott a konyhakövön szanaszéjre heverő bábukra, és széles mosollyal megkérdezte, nincs-e kedve egy játszmahoz a drága vendég úrnak. Az bosszúsan fölmordult, enyhe svéd akcentussal azt dünnyögte, hogy kezdi unni a túlórázást, majd leült az egyik székre. Megvárta, míg Szilágyi úr összeszedi a készletet, aztán közölte vele, hogy a tét a lelke üdvössége lesz. Ekkor megint fölsípolt a mikró.

A Halálnak igen hosszú napja volt, fáradtan és türelmetlenül játszott. Így eshetett meg, hogy mire észbe kapott, már el is vesztette a királynőjét. Megtörölte sápadt homlokát, és teljes koncentrációval sakkozott tovább, de csak egy döntetlent sikerült kierőszakolnia.

– Patt – állapította meg Szilágyi úr a helyzetet, és nagyot nyelt. Úgy érezte, sosem lesz vége ennek a percnak.

– Patt – mondta a Halál is, üveges szemmel, a táblára meredve. Aztán megvonta a vállát. – Patt – ismételte, majd hozzátette, ebben az esetben kötelessége visszavonni az eredeti ítéletet, a lélekfogytig tartó szabadságvesztést. Mivel Szilágyi úr a Mennyeek Országába sem jogosult belépni, az Ezékiel 25:17 értelmében a köztes megoldás fog érvénybe lépni, ezennel tehát elrendeli Szilágyi úr azonnali deportációját a Tisztítótűzbe. Az elítélt szeretett volna szóhoz jutni, de mikor panaszra nyitotta a száját, egyszer csak eltűnt a Halál. A mikró, amit azóta se állítottak le, ismét felsípolt.

Szilágyi úr nehezen szokta meg a gondolatot, hogy elkárhozott, bár a részletekről vajmi keveset tudott. Legjobban az zavarta, hogy fogalma sem volt, miért kapott volna pokolbüntetést. Ha végignézett az életén, talált persze kivetnivalót benne, de semmi olyasmit, amiért jogosnak érezné az eljárást. Végül mégis meguntá ugyanazokat a kérdéseket hajtogatni, és belenyugodott a sorsába. A bűnbocsánatról nem voltak illúziói; a tapasztalat azt mutatta, jobb, ha meg se próbálja kiérdekelni. Csak szerencsétlenség származott belőle. Például egy ismerősének, aki folyton pénzhányban szenvedett, kölcsönadott harmincezer forintot. Az illető ebből vette meg azt az adag heroínt, mellyel túladagolta magát egy lepukkant diszkó végében. Egyszer látott az utcán egy hajléktalant, aki alig kapott levegőt, szakállán pedig rendszertelenül váltogatták egymást a sár és az emésztetlen tablettás bor mintái. Az emberek elsétáltak mellette, ő kihívta a mentőket. Egy hónap múlva aztán csekket kapott, mert – mint kiderült – a hajléktalan, miután felpofozgatták, nem volt hajlandó bemenni a kórházba, így Szilágyi úrnak kellett befizetni a kiszállási díjat. Legjobb barátja temetése után – mert szép lassan eltemette a szüleit, majd a barátait – örökbe fogadta az árván maradt gyerekeket. Ők azonban megunták, hogy lakóhelyük körül hemzsegek a hollók meg a farkasok, és elszöktek.

Maga Szilágyi úr hamar hozzászokott a hollókárogáshoz,

miután néhányszor megnézte a *Madarak*-at, és a farkasüvöltés sem zavarta jobban, mint a holdat ugató kutyák a szomszédban. De sajnos más jellegű kellemetlenségekben is volt része. Úgy vélte, a Tisztítótűz nem külön hely, hanem egy alternatív dimenzió, egy alternatív létmód – valami ilyesmi. Csak ezzel tudta magyarázni, hogy bár ugyanabban a jól ismert világban maradt, soha nem szűnő égető érzés gyötörte. Folyton izzadt, enyhe füstszaga volt, az égető érzés pedig hol szétterjedt az egész testében, hol a hasába, a szemébe vagy más helyekre vándorolt. Ez kellemetlen volt, de nem elviselhetetlen. Szilágyi úr tudott egy felmenőjéről, akit boszorkánynak bélyegeztek, és máglyán lelte a halálát; azzal vigasztalta magát, hogy az még mindig fájdalmasabb lehetett.

Jobban aggasztotta, hogy a jelek szerint balszerencsére volt ítélve. Mintha átok ülne rajta, bármibe fogott, az kudarcba fulladt, úgyhogy kénytelen volt lemondani a társasági életéről. Bár továbbra is tett erőfeszítéseket, hogy új ismerőseket szerezzen, már maga sem bízott a sikerben. Egy szórakozóhelyen – nagy áttörés! – beszédbe elegyedett egy idegen nővel. Zombie-t rendelt neki, később pedig felkérte táncolni. És ekkor követte el a hibát. Miközben lassúztak, panaszkodni kezdett neki az égető érzésről – idejét se tudta, mikor beszélt erről utoljára. Partnere kibontakozott az ölelésből, és se szó, se beszéd, otthagya. Túl hangos volt a zene, csak a felét hallotta annak, amit a férfi magyaráz, azt hitte, gombáról vagy valami még rosszabbról van szó. Szilágyi úr persze nem tudta, hogy félreértés történt. Csak nézte, ahogy választottja végiglejt a tánctéren, és leül a kopasz öltönyösök asztalához. Ingatta a fejét, és azt mormogta: Hát, ebből sem lett semmi. Ezt a mondatot gyakran használta, bizonyos diszkrét lemondással a hangjában, ami kicsit megnyugtatta.

Valamelyik lagymatag hétfőn aztán új munkát kapott: egy női magazin hobbirovatát kellett szerkesztenie. Ezt ott-hon is el tudta végezni, úgyhogy egyre kevesebbszer mozgult ki, megalapozván mostani életritmusát.

Egy átlagos nap – márpedig Szilágyi úrnak csak átlagos napjai vannak – hétkor kezdődik, ki nem kapcsolható ébresztőórájával, a hollókározással. Félálomban érzékel egy másik hangot is, valami sípolást, ami lassanként az utolsó álmofoszlányait is elúzi – de arra, hogy felkeljen, csak fél óra múlva tudja rávenni magát. Mikor karikás szemmel a konyhaablak elé ül, csak bámul az égboltra, amin úgy folynak szét a felhők, mint a koszos pocsolóba öntött hosszú kávé. Amint eszébe jut ez a hasonlat, nekiáll kávé főzni, és előveszi a napi sajtót. Mire végigolvassa, kipirul, és szidni kezdi a politikusokat. Rövid gyalázkodás után arra jut, hogy kár ezen mérgeledni, ez Magyarország, itt mindent lehet. Különben is, mit tudna csinálni az általános korrupció ellen ő, Szilágyi Tamás? Mikor arra visszanyeri eredeti, hullafehér színét, gondolatban listát készít aznapi teendőiről, úgymint: *reggeli torna; meglátogatni a templomot, hátha most nem kerget ki a pap »Távozz, Sátánt« kiáltozva; elolvasni a Mester és Margaritát; megállni három szál ciginél; venni cserepes virágot; diéta; utánanézni, miért penészes a fal.* Szép sorjában mindet másnapra halasztja, aztán benyit a fürdőszobába, megmossa a fogát, és ímmel-ámmal megborotválkozik. Felöltözik, majd elindul a boltba, ahol pár száz forinttal mindig átverik. Ezt Szilágyi úr is észreveszi, de nem mer szólani. Alig várja, hogy hazaérjen, kioldja az övét, és visszavegye ritkán mosott pizsamáját, amely gyűröttebb, mint a rabok ruhája.

Elégedetten veti magát az ágyra: futnia kellett, de csak visszaért a sorozatára. Bár mostanában már nem olyan érdekes... de hát amilyen régóta nézi, illene látnia az utolsó részig... Vár, míg leperreg a stáblista, aztán nekiül megírni a hobbirovat aznapi anyagát. Bekapcsolva hagyja a tévét, csak átvált egy zenei csatornára, így a háttérben a legújabb popslágerek hömpölyögnek, melyeket Szilágyi úr jószerivel meg se tud különböztetni egymástól. Összedob néhány cikket az első témáról, ami eszébe jut; ha semmi se jut eszébe, átfogalmazza a régebbi szövegeit. Egyszer átnézi, aztán elküldi

a főszerkesztőnek, majd megeszi az estére szánt édességet. Ezután előveszi a fényképalbumait, és átrendezi a gyerekkorában készült képeket. Ezzel órákat tölt el. Akkor hagyja csak félbe, mikor meghallja a főcímdalt a másik sorozatából. Ennek a műsornak azonban még távolibbnak ígérkezik a befejező része, mint a reggel adottnak, így rendszerint elalszik rajta. Mikor felriad, hirtelen nem is tudja, este van-e vagy alkonyat, csak egyben biztos: későre jár. Hosszan ásítva kíváncsiorog a konyhába, kinyitja a hűtőt, szénéz benne és okos fejével biccent. Ma sem vett semmit vacsorára. Fásultan válogat a különböző márkájú mirelit borsók között; mikor találmra megragad egyet, a sípolás eszébe juttatja, hogy fölösleges új csomagot bontania. Egyelőre nem ül asztalhoz, inkább elmegy zuhanyozni, hátha attól kicsit fölélenkül. Ez meg is történik, de mikor gőzfelhővel kísérve kilép a fürdőszobából, a homlokára csap, hogy a számlák, hogy ma van annak a pályázatnak a határideje, vagy csak elfelejtett megírni valami kérvényt. Felkattintja az éjjeli lámpát, és a szigorú, szembántó féynél kérvényt, leveleket ír, igazít az önéletrajzán, intézkedik. Mire elkészül, már ismét álmos. Befekszik az ágyba, majd leveszi az odakészített kötetet az éjjeliszekrényről – de nemhogy olvasni, még ahhoz sincs elég ereje, hogy kimenjen fogat mosni, és leállítsa a sípolást.

Szilágyi úr ezeket az átlagos napokat – és ezt magának sem vallja be – egész kényelmesnek találja.

Temetés, 2009
vegyes technika, 25,5 × 33,5 cm

Legalább senki

Fehér Renátónak

*„Búsan és bosszankodva mondtam neki
néha: »Megértelek.«
A vállát vonogatta.”
(A. Rimbaud: Egy évad a pokolban)*

Te félj! és légy óvatlan,
engedj magadhoz
mint a városi galambok.
zsongítsanak meggyalázott terek,
légy az elszáradt szökőkutak koldusa

te pedig a Nap érintetlen vászna előtt
legyél délre vonuló néma madárraj.

Te légy életednek túsza
és tedd közben hőssé magad,
rendezkedj be hosszútávra
ahogyan a túsok szoktak

te pedig ne merj gyáva lenni
és maradj a szökésed rabja,
tudd felgöngyölni poros útjaid
mint a százszor bejárt szőnyeget.

Te próbáld meg visszailleszteni
a hullott gyümölcsöket a fákra,
írj kitömött állatmeséket
fájdalomról és közönyről,
álmodj meddő utazásokat

te pedig tudd, hogy nincs időnk
sem helyünk,
s legalább ne légy senki
ha már mindenki nem lehetsz!

Te hunyd le a szemed,
hogy ne lásd a sötétséget

te pedig ne sajnáld,
amit majd nem láthat
napfoltos szemed!

Te maradj csak költő
s reméld, hogy talán majd
valaki megszereti magányodat –
a többi úgyis csak irodalom

te pedig légy a vesztes,
és veszítsd el önmagad
minden kék hajnalon.

Abszint helyett

Palágyi Lászlónak

Ne álljon senki melletted, akivel osztozni kéne,
és hajnalodjon! – ha így lesz, el úgylis csak te
mesélheted.

Ahogy Marseilleből hajóval, gitárral,
de csaposnak szöksz Afrikába.

Megismerkedsz *azoknak* az abesszin nőknek
az ükunokáival, talán távoli rokonok.

Vétesz aztán a törvény ellen, hogy
menekülhess tovább, hogy tőlük is szabadulj.
Szerintem ilyen ma egy korszerűtlen mesehős, akiben
lenne bátorság fél lábbal halni meg, fiatalon.

Én meg még csak el se vágyom innen.

Reggelente korán kelek, hogy
előkészüljek *pontosan* szeretni azt,
aki megbékélne két törött felemmel.

Alapítok családot a biztonságért, hogy
ne lehessenek többet egyedül.

Utazási iroda szervezi a gyerekekkel
közös első túrámat a bármelyik tengerhez.

Az utcában, egy kerthelyiségben
– ahol nagy, vöröslő orrot növeszték,
abszint helyett a napi fröccs okán –
törzsvendégként tisztelnek, és megöregszem.

Itt politizálok is. Nagy szavakkal,
nagy elvekre hivatkozva védem,
akit általában gyengébbnek hiszek.

Szóval büszke leszek, kedélyes vigaszdíjas –
szerinted ilyen, aki méltatlan még bűnre, kudarcra is.

Én meg azzal nyugtatom magam, hogy
téged vádol minden vonatablak, amin valaha kinéztél –
legtöbbször csak magadat látod bennük,
nem a tájat, nem a nőket, nem is hősi tömegtemetőket.
És hiába, bárhogya leheled: néhány perc
eltűntetné, amiket bele sem írnál, a neveket.

Születés, 2010
vegyes technika, 33 × 26 cm

Tengerzöld

Szerpentin egy hotelszoba felé,
Ahonnan most tíz napig járunk a partra.
Nem vágytam külföldre,
Most látom a tengert két év óta először.
Az olívaák szaga és a vágott citrom,
Amit a benzinkúton vettünk,
Keveredik a borral, ha néha beleiszol.
Eltelik félóra, mire leesik, hogy
Itt lehetne élni.
Homokba feküdni, nyalni a piccolót,
Este dinnyét hasítani, csalni a Balatont.
Éjszaka, ébren, homokban azt álmodom,
Hogy nincsen más, csak az ócska csillagok.

Taiwan calling

A kristályterem átlátszó műanyagdobozokból
Épített, sípcsontig érő város, amit egy
Sínpáron mozgó pontlámpa a nagy belmagas
Szoba falára rajzol.
Meditatív, csendes zaj, fénypor szag.
Buddhista szútrák egy vízparti fatörzsön,
Homokba vetített vergődő haltesten
Ugyanezek a betűk.
Nejlón függőágy gyapjútakaróval.
Egy kiállítás foszlányai, ami tegnapról
Maradt, mert olyan volt, mint
A facsart narancslé, reggeli a pohárban.

Egy év

A játszótéren vodkázom egy négyévesssel.
Gépszírral állítja a hajam, vasúti síneken alszunk.
Kétméteres fekete kutya rágózik mellettem.
Együtt ver a szívünk. Hónapok óta ezt álmodom.

Egy lemerült mobillal végigfotózzuk szeretőink,
Démonaink szemében átlátszó bőrű szeretőink filmjeit.
Visszapillantó tükörre csomózott
Menyasszonyi fátylak,
Elmosódott koponyagyűrűk,
Földbe taposott sörösdoboz,
Kicsempézett kézmozdulat, kicsempézett héjahús.

2012. *Futurista invázió*, 2011
vegyes technika, 77 × 96 cm

felhold

csikkek mint sündisznó
korláton hamuból
téged meg old a pára
úgy látszik nem kúrtál
még ilyen helyen
nyáréji erkélyen
tetszett mint az ég
ahogy felhold csúszik belé
vagy a földből nő a puha ujjak
a ház előtti fák

a végzet egyszer csak új
pózokba rendel
ki a lábbal fel a fejjel
így elfekvőben a lakást
ezt is lepi a por bent közben
sokat hallgatsz... a féreg
a falban, vagy fölfing'
a szomszéd ahogy én
te is csak úgy ide kerültél
szállsz míg a földig
mint a nyál

nem elégedett

halkan de följön,
bekéredzkedik, mondhatni
itt fogja innentől
inni a tejét
a reggeli vajás kenyér
mellé az én kukámba
dobja majd ha kiürül
a tubus a flakon
úgy lép rajtam át
álomban hogy ne halljam
ha végére megy
magyarázom a kapcsolatot
amit csak egyszer lehet
és amikor a végére ér
homokos és vizes
lesz az ember
végül pedig nem ért
semmit és azt számolja
hogy a hányadik után
kezdte ezt a versét
mert a végén már
elfogyott amit kóstolt
először és ezzel
nem elégedett...

Konceptió ellenes tüntetők, 2011

olaj, vászon, 110 × 160 cm

A háló

Egész napunk azzal ment el, hogy azt a rohadt hálót próbáltuk fölhúzni a csónakba. Nem ment bele az istennek se. Próbáltuk összehajtogatni, összegyűrni, vagy csak úgy egyszerűen belebaszni a csónakba, de a csónak ellenállt: reggel hétkor elkezdtünk próbálkozni, és dél is elmúlt, mikor feladtuk. Igaz, hogy totálisan be voltunk szívva, és Sztív még ivott is rá, én csak bogyóztam. De ehhez képest is megdöbbszünk rajta, hogy nem tudunk elboldogulni ezzel a fiszfasz hálóval. Sztív meg is jegyezte, hogy „a cuccozás szétbassza az agysejteket.”

Mondjuk, elég nagy háló volt. Legalább százszor száz méteres! Sztív meggyőződéssel állította, hogy nem több három méternél, de baszki, ez teljesen lehetetlen, hogy három méter, mert az legalább száz volt!

Reggel még tudtuk, de délben már halvány fingunk sem volt róla, hogy került hozzánk ez a háló, meg hogy minek kell ebbe a csónakba belegyömöszölnünk. Mindketten egyetértettünk abban, hogy valami főszer bízott meg minket a feladattal. Délben kezdtünk rajta agyalni, amikor már annyira éhesek voltunk, hogy üvöltöni lett volna kedvünk. Legalábbis nekem. Sztív nem volt az az üvöltős fajta. Csendes gyerek volt. Néha mennyire utáltam ezért! Nem szólt egy kummot se egész nap. Én meg folyton pofáznék. Igaz, csak kevesen értik meg, mert néma vagyok, és máshogy ejtem a szavakat, mint akik születésüktől fogva hallanak. Sztív utálja, ha „gágogok”, ezért nem szoktam ezzel idegesíteni. De mindig megjegyzi, hogy „kurva nagy érték egy néma társ, mert az nem bír elpofázni semmit”. Soha nem árultam el neki, hogy ez nem teljesen így van. Ez az én titkom maradt.

– Vigyázzatok a kislányra!

Bámultam a Sztívre, mert akkorát kiabált, hogy majdnem orra estem.

– Emlékszel?

Általában sose emlékszem semmire, Sztív az, aki mindig mindenre emlékszik.

– Ezt mondta a főszer! – Sztív olyan arcot vágott, mint aki-
nek megvilágosodott az agya. – Ijj bazmeg, most már vágom!
– tette hozzá, és úgy fogta a fejét, mintha migréngörcse lenne.
Meg is ijedtem egy pöttyre, mert akkor bevadul. Nem csak úgy
vad lesz, hanem *bevadul*. Kurva durván. De szerencsére most
nem ez volt. Egyszerűen Sztív, az én kis Sztívem, akinek annyi
mindent köszönhetek, hogy nincs az a tehervagonnyi sör a vi-
lágban, amivel meg tudnám hálálni, rájött valamire: a főszer, aki
felbérelt minket, meghagyta, hogy tüntessük el a testet. Sztív
tíz perc múlva már arra is emlékezett, hogy a főszer hozzátette:
a testet, amit szerzett. Hogy a főszer honnan szerezte, azt nem
tudtuk, mert a főszer nem mondta meg, a testre meg nem volt
ráírva semmi. Fehér lepelben volt, és a leplen át elég karcsúnak
tűnt. Meg csaj volt, mert ugye ez ugrott be Sztívnek először; a
főszer véletlenül elárulta. Olyan 180 magas csaj lehetett, mivel
a hullája is annyi.

– Ki lett pöccsentve.

Sztív mindig úgy tudott fogalmazni, hogy röhögni tud-
tam tőle.

– Nincs ezzel a melóval semmi baj – kezdte nagyon ritka
monológjai egyikét Sztív. – Csak ezt a hálót bírjuk már feltenni
erre a nyűvelbaszott csónakra.

Aztán Sztív elhallgatott. Ilyenkor mindig járt valamin az
agya. Elég lassan forgott, volt, hogy negyed órára is elhallgatott,
aztán valami kurva okos dolog jött ki azon a nagy harcsaszáján.

– Tudom már, miért nem tudjuk feltenni a hálót a csónak-
ra – két percig nem szólt semmit, aztán folytatta. – Mert be-
szívtunk, mint a fasz! – erre megint elkezdtem röhögni, olyan
dumája volt a Sztívnek. – Ez nem vicces, bazmeg! Gondoljuk
csak végig. – Most megint elhallgatott. Kiismerhetetlen volt a
Sztív. – Ahhoz, hogy beszívjunk, mi kellett? – néztem, mint a
káposzta. Már az iskolában is utáltam, ha így nekem szegeztek

egy kérdést, sose bírtam rá válaszolni. – Fű kellett, Babi, fű! Azt pedig venni kell, hallod? – Nem értettem, mit akar ebből kihozni, de kurva szórakoztató volt hallgatni. Vagyis látni, mert nem hallottam semmit. – Mi a fasz jár neked a fejedben?! Az éjjeli gyors, bazmeg? LÓVÉ! Az kellett, lóvé, érted? Ez a csávó LÓVÉT adott nekünk, vágod ember? Lóvét. Ki lettünk fizetve, és elszívtuk az egész lóvét.

Lassan kezdtem megérteni, hogy elég nagy szarban vagyunk. Nincs pénzünk, és itt vagyunk a Duna mellett, vagy nem tudom, hol. Sztív szerint nyilván Romániában vagyunk. Miből gondolja ezt? Azért, mert amikor jöttünk (honnan az istenből emlékezett rá), hepehupások voltak az utak.

– Amióta eszemet tudom, bazmeg, a románok mindig utat javítanak. És mindig szarok az útjaik. Ezt jegyezd meg, Babi: a románok mindig utat javítanak, mert szarok az útjaik.

Megjegyeztem. Azóta is tudom, hogy a románok mindig utat javítanak.

– Várjál, akkor se stimmel a háló.

Utáltam, amikor Sztív nem bírta abbahagyni az agyalást. Mindig tovább agyalt, mindig tovább agyalt, nem bírta ki, hogy ha végre megvolt a válasz, akkor is tovább agyaljon. Én már örültem, hogy rájöttünk, mit is csinálunk itt, és hogy ki lettünk fizetve. Az elég szívás volt, hogy nyomban mindent elfüvezünk, de szerintem ez a kisebb baj.

– Honnan a háló? Mi köze a csajnak a hálózhoz? Azt akarja, hogy tegyük a hálót a csónakba, dobjuk bele a csajt, és gányoljuk bele?

Én meg röhögtem, mert a Sztív olyan viccesen tud dumálni, hogy azt nem lehet megállni, hogy ne röhögjél. Főleg, így, bedzsangázva.

– Hülye vagy te, Babi, mint a seggem lyuka! Szalma van az agyad helyén, bazmeg.

Egy ideig ilyenkor mindig ingatta a fejét, és legörbülő szájjal nézte a földet.

– Tudod, mi lesz, ha nem jövünk rá, mi a geci van? Tudod

mi lesz? Megyünk a bőribe, aztán majd elkap a sok buzeráns!

Ettől megjijedtem.

– Úgy ám, Babi! Köcsög leszel! Szeretnél köcsög lenni?

Úristen, a sok köcsög majd buzeránszkodik velem, hát azt nem!

– Úgyhogy szedd össze az agyad, és gondolkozzál te is! Csak röhögsz itt, mint egy tizenöt éves kurva!

Hát erre akkorát röhögtem, hogy beleestem a vízbe. Ettől meg aztán még jobban röhögtem, de annyira durván, hogy még a Sztív is elkezdett röhögni, de az is annyira, hogy eldőlt ott a nádasban. Baszki, ennyire még nem láttam a Sztívet röhögni. Erre olyan történt, hogy amíg élek, nem felejttem el.

Elég gyorsan abbahagytuk a röhögést.

A fehérbe csomagolt csaj, aki a fához volt támasztva, Sztív huppanásától megborult, közben kinyílt az egész, és a csaj fejjel belezúgott a vízbe. De meg volt merevedve! Vigyázzállásban zúgott bele a vízbe! KÉK VOLT! MEG LILA MEG FEHÉR! LÁTTAM AZ ARCÁT! Hát én hörögve rohantam befelé a vízbe, és csak üvöltöttem, meg a Sztív is üvöltött, üvöltött, hogy ne üvöltsek, mert idejönnek bazmeg, és mi a fasz lesz akkor, a vízben itt egy csajhulla, mi lesz akkor, bazmeg?!

Na erre a Sztív összeszedte magát, és utánam gyalogolt a vízbe, én még mindig ottan nyöszörögtem, és asszem, csapkodtam a vizet. Annyira beszartam. Soha a pöcsbe nem láttam még ilyen közletről hullát. Tátva volt a szeme! Később rájöttem, hogy összepisáltam magam.

– Segítsél, mert nem bírom egyedül! Fogd meg!

Nagyon nehezen vettem rá magam, de végül megérintettem a vállát.

– Fogd meg rendesen, az istenért!

Na, erre megfogtam mindkét vállát, és valahogy beleraktuk a csónakba.

– Hú, azt a fasz! – kiabálta többször is egymás után Sztív, és teljesen egyetértettem vele. Tényleg, hogy illet, bazmeg, hogy ilyenbe belekeveredni...

Gőgös gúnár állatfarm, 2009
vegyes technika, 52 × 62 cm

– Hogy lehetsz te ekkora fasz, Babi! Hogy bazmeg úgy röhögtél, hogy beleesett a hulla a vízbe! Ne, ne kezdj el sírni nekem, bazmeg, itt állunk a vízben bazmeg egy hullával, NE KEZDJÉL EL SÍRNI!

Kurva nehéz volt visszatartani. Ha valami durva történt, akkor mindig elkezdtem bögni. A csaj közben lesüllyedt a víz alá, mert nem bírtam tartani a vállát, annyira undorodtam tőle. Nem akartam, de elengedtem.

– Azt a jó kurva anyádat, Babi! – őrzöngött a Sztív. Erre szó nélkül lebukott a víz alá, és felhozta a csajt. Olyan erős lett a dühtől, hogy egy kézzel feldobta a csónakba! – Hozzad ide a hálót!

Körbenéztem. A parton hagytuk az egyik felét, a másik fele meg a csónakban volt. De most...

– HOZZAD MÁR AZT A GEDVÁS HÁLÓT!

Bólogattam, és néztem, néztem, hol a háló.

– HOZZAD MÁR, FASZBOGYÓ!

Nézem, hol van. A háló nincs sehol. Ekkorra már Sztív is rájött, hogy hiába üvölti ki a tüdejét, akkor se tudom odahozni a hálót, mert a háló nincs sehol. Sztív akkor már nem káromkodott, hanem fogta magát, és kiment a partra, hogy megkeresse, hol a háló.

– Hova tetted, Babi? Hova tetted a buzi hálót?!

Nem tudtam, én nem tettem sehová basszus. Én csak röhögtem a Sztíven, hogy olyanokat mondott, de...

– Nincs meg a háló, BABI!

Tudom, tudom, hogy nincs meg a háló! Kerestem, forogtam körbe a vízben, mint egy kibaszott vízibalettos, de nincs, nincs háló sehol. Úristen, úristen! Erre Sztív megint bejött a vízbe, és lebukott, egy kicsit úszkált odalent, aztán mikor feljött, vicsorgott a dühtől.

– NINCS MEG A HÁLÓ, BABI, ÉRTED EZT?

Úristen, úristen! Csak pörögtem, pörögtem...

– Bukjál le te is a vízbe, és keressed a hálót, mert jönnek a buzeránsok!!

Úristen, a buzeránsok, lebuktam a vízbe, hogy keressem a hálót. Tapogattam a szar iszapos földet, de sehol nem volt a háló. Erre meghallottam, hogy Sztív üvölt a fejem fölött valamit. Erre feljöttem, mert azt hittem, megtalálta a hálót. De mire feljöttem, addigra újra lebukott. Erre én is lebuktam. Erre megint hallom, a fejem fölött üvölt. Erre megint feljövök.

– Bazmeg, bújócskázol, Babi?! Pont most?

Na erre megint röhögni kezdtem, de akkor a Sztív akkorát lekevert, hogy azt hittem, elájulok nyomban.

– Hol a háló? – kérdezte Sztív, és egyre kétségbeesettebb volt. Kezdttem sajnálni is, pedig igazából magamat kellett volna, a rám váró buzeránsoktól. Nem tudom, nem tudom, hol a háló. Eltűnt a háló. De úgy eltűnt, mintha az egészét csak képzeltük volna. Úszkáltunk ott, mint az ebihalak, kerestük a vízben, a parton, én kimondottan mélyre is bementem, hogy már csak a nyakam meg a fejem látszott ki a vízből. Sztív meg teljesen kétségbeesett. És akkor mi történt! Bazmeg, mi történt, hát azt nem akarom utánozni, mert... Sztív ebben a pillanatban akkorát üvöltött, hogy... de akkorát, hogy eleredt az eső. Sztív üvöltött, erre pötyögni kezdett az eső! Először csak erre figyeltem föl. Később vettem észre, hogy *mit* üvölt.

– ELTŰNT A CSAJ!

Milyen csaj, gondoltam. Fogalmam se volt, milyen csajra gondol. Tudtommal egyetlen csaj se jött velünk.

– Babi, bazmeg mi történik itt?!

Hát nem tudom, mi történik, tényleg. A HULLA! Akkor esett le, hogy a hullacsaj tűnt el! De hát ez már annyira abszurd volt, hogy csak néztem a Sztívre, néztem rá, és... nem tudtam mit mondani.

– BABI, MIT BÁMULSZ?

Nem tudtam, mit bámulok. Sztívet bámulom. Szia Sztív.

– SZIA BABI, BAZMEG, SZIA!

Erre röhögni kezdtem.

– NE RÖHÖGJÉL, BABI! ELTŰNT A CSAJ!

Igen, eltűnt. Ott álltunk a vízben, és a vízben se háló, se hul-

la, a partról eltűnt a fehér zsák, amiből belecsúszott a vízbe a hullacsaj. Sajnáltam a Sztívet, éreztem, hogy magasabb szinten áll szellemileg, és nem tud velem beszélgetni. Értettem én, amit mondott, csak a gondolatmenetét nem értettem, illetve lassan reagáltam. Mire rájöttem, hogy mit is mond, addigra mindig már valami mást mondott. Az iskolában is ez volt, ott se értettem, hogy miről beszélnek az órán.

Sztív akkor elkezdett sírni. Hát én még sírni nem láttam a Sztívet. Csak potyoráztak a könnyei, és forgott körbe-körbe a vízben, mint én korábban. Tehetetlen volt.

Amit nem értettem a gondolatmenetében, hogy miért nem hagyjuk a francba itt az egészet, miért olyan fontos nekünk ez a háló meg a csaj? Miért nem húzunk el a büdös picsába? Nem tudtam, és nem mertem megkérdezni Sztívet, mert féltem, hogy már annyira kiakad, hogy infarktust kap nekem, vagy valami.

– Istenem, istenem – motyogta Sztív. – Mi lesz itt, bazmeg, mi lesz itt? Megyünk a börtönbe, Babi, megyünk a börtönbe! Ott fogunk rohadni a sitten, az egész fiatalságom ottan fog elfüstölni a sitten! Tudod milyen az, hogy a sitten elrohadni? Ottan az *elrohadás*, érted, ottan igazából *elrohadnak* az emberek. Hú, bazmeg, bazmeg.

Ilyeneket mondott, én meg álltam, néztem, ahogy teljesen kikészül, néztem az eget, láttam, hogy lassan sötétedik, azt hiszem, elbambultam. Gyakran van, hogy elbambulok. A Sztív akkor lehuppant a vízbe, mint egy baba, toccs, és sírt. Valamit motyoghattam neki, hogy nem lesz semmi baj, meg hogy minden rendben lesz, de a Sztív csak bögött tovább. Hú bazmeg, ezt bögte sokáig. Egyetértettem vele, tényleg nagy szarban voltunk. Azt hiszem, az életét féltette. Az életünket.

Aztán észrevettem valamit. Eltűnt a csónak. Először nem akartam neki mondani, nehogy még jobban felizgassam. Nem kellett sokáig várni, mire észrevette. Akkorát üvöltött, hogy én is elkezdtem vele együtt sikítózni. Az sem érdekelt, hogy a zsernyákok ránk találhatnak, egyszerűen jól esett.

Akkor a Sztív ezt kezdte kiabálni:

– Halál, halál, halál... – és így tovább. Nem is tudtam, hogy milyen félelmetes tud lenni egy idő után, ha egymás után sokszor mondják hangosan, bőgve, hogy halál, halál.

Azt hiszem, a csónak eltűnése volt az, ami *igazán* mindent megváltoztatott. Valami céna elpattant. Mindkettőnkben. Azt hiszem, itt kezdtünk el parázni nagyon komolyan, hogy *mi is eltűnünk*. Ez nyilván nagy faszság, de komolyan beszartunk. Merthogy a háló a víz felszínén volt, nyilván lesüllyedt valahogy. A csajhulla a csónakban volt, de vajon elég stabilan? Valahogy beleeshetett a vízbe. De a kibaszott csónak? Azt onnan el kell tolni vagy evezni! Sztív, ha éppen formában van, milyen viccesen tudta volna ezt elmondani! Szóval persze, hogy azon kezdtünk parázni, hogy mi is eltűnünk.

Az egész annyira lehetetlen volt, hogy egyszerűen csak elcsendesedtünk. Kimásztunk a vízből, hogy megszáritkozzunk. Akkor éppen csúcán volt a nap, meg hát elvégre kora ősz volt, elég meleg.

Ekkor aztán furcsa dolog történt. Folyton furcsa dolgok történtek, de most kezdtem el *igazán* rettegni. Kimásztam a partra, Sztív meg utánam mászott ki. Kimásztunk. De csak azt *hittem*, hogy kimásztunk. Merthogy én kimásztam, de Sztív nem mászott ki! Most azt hiszed, hogy bent maradt a vízben! Hát nem! Sztív *nem* mászott ki, és egyáltalán nem volt ott. *Nem* volt ott. Egyáltalán nem! Na, ez volt az a pillanat, amikor úgy éreztem, megőrülök, szétszakad az agyam, kipurcanok, szétsegelem magam. Az nem volt semmi, haver, mikor visszafordulok, és *nincs* ott a Sztív. Elkezdtem üvölteni, hogy hol van. De hát a filmekben se szoktak ilyenkor előjönni, akiket hívnak. Hát ennyi. Mert ugye akkor nem izgalmas a történet. Valaki itt szívát, szórakoztat engem, én egyre idegesebb leszek. Mondom, hogy a faszba gondolod ezt haver, hogy kibaszott kurva faszba gondolod ezt haver, hogy itt szívatsz engem a kibaszott folyóparton...

Így káromkodtam magamban, eléggé kétségbeesetten, mikor egyszerre szétesett előttem a világ.

A perspektíva kérdéséről

Mert most
– hogy így közelebbről is
megtekintem –
látom, hogy mégiscsak
porszem az,
amit távolról
angyalnak hittem.

Elmondani

Erről már többször is,
te is tudod: nem lehet.
A szavak, hűtlen ágyasok,
elhagynak
Mégis újra előveszed,
mint fekete-fehér albumot,
kudarcok gyűjteményét,
a problémát.
De akárhányszor is állsz neki,
végül minden egyenes szétfut
és te dadogsz tovább.

Tájkép Piroskával, 2011
vegyes technika, papír, 100 × 70 cm

Előszó

legyen mit mondanom,
ne készületlenül

találjam magam
vele szemközt, lehetne

a lényeg a következő
mondat, megelőlegezne

egy megakadást, megadást,
akarva-akaratlan,

ha irodalmi szülőanyánk,
az ómagyar-Mária,

kötelez, mint rokonom,
nem éhesen hagyni el

a nyelvet, mint éjféli,
megterített asztalt.

Finn–magyar

bocsáss meg, hogy felismertelek, de nem ismert fel,
mert nem a nevemen, már nem ismer, mert az utált
becenevemen szólít. *jó, hogy látlak, mondd, mi van*
veled, kijelölt táv, ő a másik, az idegen. néhány sorral
feljebb,
alacsony termete termetem szerint nem alacsony.
nem ugyanott vagyunk, nem az indulási oldal
a közös pont többé, a kezdet kamaszkora, egy szűzi
iskolaudvar, amin fut utánam, elkap és elver –
megtörtént.
a kisebb nem felejt, nem hozom fel,
annyira azért nem vagyunk barátok. régi
osztálytárs, régibbnél is régibb,
ha meghalt volna se nyújtott volna siralmasabb látványt.

Himnusz a Nedvességhez A Szemben

Ó, Nedvesség A Szemben,
víz, mi több, sós víz, cseppjei nyűgtől
vörös-tenger-szemnek!

Ki megfakasztod még e szeplős márványarc
mögött is a langy taknyot, ki pikírt hangját
édesen elcincítod, ki, ha máshol elő nem
jöhetsz, tán egyenesen a szívbe folyasz, s
most ott higítod szívében a hajszín balzsamot!

Ki formátlan verseimen, melyekben szép szavak,
de rím se sok, csak ő van mindig, egyre csak rikatod,
fájdalmát, mint elhasznált bőrön a kelést
újra és újra túlfakasztod, s önmagával öntözöd
most e fintorra tervezett szép rókaarcot, ki
lépre mész, mikor hatásra vadászom, ki, ha még
lejjebb jutsz, egész testében itathatod át,
kibe több szavam nem jutott! Te, kitől, bár ha
valószínűbb, hogy allergia, mégis napokig
fel-felszipog még steril lelkéből a benne kövült
giccs, s mint a folyvást málló cseppkőbarlangok,
oldod ki belőle, mi egyébként csak bajnak volt!

Kitől megenyhül, s szóba, egyenesen annak közepébe,
az elválasztójelhez áll, kifeszíti hólágy karjait,
s úgy susogja, hová vájné ki nem festett karmait,
kitől eszében becsiccsenthet a szív, s kiszívod
epéjéből a csicsergő szépet, kis kezét egyetlen
kezembe adod s nyirkaink egybeizzasztod.

Ki lelkének szeplő-neuronjait hús
elektrolitként át-átfutod, mikor már eléggé kong
belül minden, bánod is te, hogy képzavar, a

vészharangot megfújod, ki midőn éles szeme fájó
sorokhoz érne, mintha teljes orcája lenne, fátyol
mögé bújtatod, ki mögül nem láthatom, gyulladás
vagy bú van ott!

Te kacér, elszózott szem-csepp, kit midőn oda születéskor
először becseppentnek, már mint kismadár fészkelsz meg,
hogy szirénaként jelezd, ha mint a Rotschildnak a viccben,
fáj, s vigyék is már innen, akit nézni sem bírsz,

          hogyan szenved.

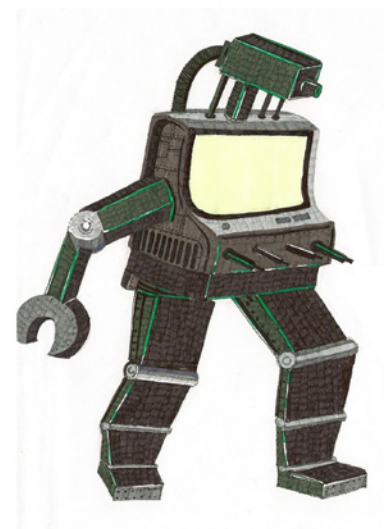
Te kiszáradás ellen való primadonna testnyirok, ki belőlem
is patakzol, ha felsirok, mikor mint mesebéli lámpást,
eléggé dörzsölöm már a tárat, van ez így még máshol is,
bár úgy tetszik, nem is oly nagy e különbség, hisz az arc
mindig ott van, ahol épp nedvedzik.

S lásd most, ó, Nedvesség A Szemben, a rezgő pillák alól
less most ide reám, ahogy a gép előtt dolgozok, feszülő
ereimet nézd a homlokon, ráncaimat a feszülő pontokon,
ahogy erőlködöm, ahogy most már úgy írom, hogy többet
miattam ne jöjj elő, hogy aszályként szárítsd e szemeket,
cseppenként, amint csak bírod, mert ahogy most

          nekem tűnik

e nő, jön még rád, ó, százszorszép Nedvesség A Szemben,
jön még rád, ó, ennél százszorta is nedvesebb idő.

2010

Dinó – Tank – Robot, 2008
vegyes technika, papír, egyenként 21 × 28 cm

Harry herceg az első számú terrorcélpont

Őrségét megduplázták,
Három apród, vagyis bádígárd,
Nemzetbiztonsági tiszt helyett
Most hat kíséri kocsmáról kocsmára,
Harry herceg pedig iszik.

Bár tavaly volt Afganisztánban,
A hadsereg aktív tisztjeként,
Nem ihatott, felderítő munkát végzett,
És tálibok elleni légicsapást irányított,
A ködülte Afganisztánban.

A pogányok ezért most
Valószínűleg meg akarják ölni,
Tudják, hogy melyik kocsmákba jár,
És hogy milyen zenét szeret,
Cobblestone Jazz, techno és jazz keveréke.

A cobblestone kerek követ,
Kavicsot jelent, útburkoló követ,
Macskakövet, gömbölyű macskakövet,
Amivel ki van rakva egy utca,
Vízáramlás által lekoptatott követ.

Vagyis egy ilyen cob, cobblestone
Valójában egy nagyobbacska pebble,
A mi macskakövünk viszont szögletes,
Ki van faragva, hogy simább legyen,
Ez a különbség a kettő között.

A cobblestoneok formára viszont mások és mások,
És ezekből a kis különbségekből
És eltérésekből és megfelelésekből
Áll össze egy utca,
És ő ezt szereti, az ilyen zenét.

Azt nyilatkozta, hogy nézzük meg,
Egy erdő is milyen „azonos”,
Alig „tér el”, de ezek mégis érthetetlenül szépek,
Az emberek is csak ennyire különböznek,
És a lélek ezt figyeli.

Egyszer egy erdőbe jutott, így mondja,
Üldözték a pogányok, menekült,
És a lova nyakára feküdt,
Rábízta magát, mert nem tudta, merre menjen,
És a lova tudta, és megmentette.

A professzor és a családja vacsorázik,
Ezt mondta erre, egyszerre dobogást hallanak,
És bejön egy ló: Berta asztalosmester lova vagyok,
A mester üzeni, hogy elkészült az almárium.
Ilyen kicsi a különbség.

Herceg! Ködös, mohos Istenhegyi
Úton vágtat fel hét lovas,
Oldalukon fényes kardok,
Drágakővel ékes török.

Ködös mohos Istenhegyi
Úton vágtat fel hét lovas,
Megállnak a házszám előtt,
Oldalukon fényes kardok.

Megállnak a házszám előtt,
Drágakővel ékes török,
Leugrálnak a nyeregből,
Látszódik a lehetetük.

Személycsere az ÁSZ élén

Megindult az utódlás folyamata,
És szakértők szerint felgyorsult ez a folyamat,
Felgyorsult és megkomolyodott,
Csak ki lesz az utód, ez volt a kérdés,
De most felgyorsult ez a folyamat.

Felgyorsult ez a folyamat,
Idősebb fiát meggyilkoltatta,
Szakértők szerint ez pedig azt jelenti,
Hogy kisebbik fiát szeretné Iványi,
Őt jelölte ki utódjául.

Ezt látszik erősíteni, hogy az utóbbi időben
A megromlott egészségi állapotú Iványi
Egyre többet mutatkozik
Kisebbik fia társaságában nyilvánosan,
Ez is ezt látszik erősíteni.

Felgyorsult, apa és fia egymás mellett vágat,
Hajnali, párás réten vágatnak,
A fegyvereik csillognak, két hosszú kard,
Az arcuk is szép, csillog,
Mint a jégreggeles versben.

Jégreggelben ülök, szarrá fagyva,
Bután pislogok,
Meleg húsból nézek ki a jégreggelbe,
Mi az isten van...
Így.

Ősszel Iványi már magával vitte kisebbik fiát
 A Végh András APEH-elnökkel folytatott tárgyalásra,
 Végh pedig, szakértők véleménye szerint
 Áldását adta a kijelölt utódra,
 És mindenben támogatásáról biztosította.

Úgyhogy idősebb fiát még ősszel megölette Iványi,
 És így zöld utat kapott a most még csak tizenkét éves
 Kisebbik Iványi-fiú, András kinevezése,
 Hogy békesség legyen az országban. Imádkozzunk.

Imádkozzunk

Kérünk, Úr Isten, hallgass meg minket,
 Legyen békesség az országban, kérünk, Úr Isten.
 Kérünk, Úr Isten,
 Segítsd a legkisebb Iványi-fiút, Andrást, hogy jó elnöke
 legyen az Állami
 Számvevőszéknek, kérünk, Úr Isten.
 Kérünk, Úr Isten,
 Világosítsd meg az ő értelmét,
 Hogy holott ő mégcsak tizenkét éves, vagyis hatodikos,
 igaz, hogy Svájcban tanul,
 Átlássa a hazai és nemzetközi folyamatokat, kérünk, Úr
 Isten.
 Kérünk, Úr Isten, hallgass meg minket,
 Adj neki erős, karakteres jellemet,
 Legyen a gyengék felemelője, az erősek eltiprója,
 gyámolítója a
 nagycsaládosoknak és a nyugdíjasoknak, és ha lehet,
 szerezz vissza
 Kárpátalját,
 Kérünk, Úr Isten.

Dogma!, 2011

fal, akril

Kérünk, Úr Isten, hallgass meg minket,
És rendeld mellé nevelőnőnek országunk szent anyját,
Máriát, aki a te fiadat is
felnevelte végül is, kérünk, Úr Isten,
Kérünk, Úr Isten, őt kövesse, az ő tanácsait, ő érte
lángoljon,
Kérünk, Úr Isten,
Ne pedig ezekért a kevély dögökért, akik kifekszenek a
Margit-szigetre cigizni,
Kérünk, Úr Isten, hallgass meg minket.

És végül kérünk, Úr Isten,
Hogy így felnövekedvén
Férfiereje fejlődjön hatóvá,
Hogy a házelnök asszonyt megfelelőképpen tudja
kormányozni,
És látványától a nők teherbe essenek az országban,
Megállítva ezzel népünk fogyását.
Kérünk, Úr Isten, hallgass meg minket.

Robotológia és angyaltan

Bognár Péter verseiről

Bognár Pétertől, a Petri-díj idei nyertesétől olvashatunk három verset az Apokrif e számában. A Petri György halálának tizedik évfordulójára alapított emlékdíjat – eredeti koncepciója szerint – kötettel még nem rendelkező irodalmi alkotók nyerhetik el, és noha Bognárnak 2005-ben már megjelent egy vékonyka füzet *Sajna-sebaj* címmel, ez jószerével visszhangtalan maradt, így a díj mégis célt ért: fölhívta a figyelmet egy addig kevésbé ismert tehetségre.

A hírnév hiánya azonban távolról sem jelenti, hogy Bognár kezdő lenne a szakmában: az Alföldben, Prae-ben, Ligetben, Új Forrásban publikált versei számtalan különböző, egyformán izgalmas oldalát mutatják meg. Művészete rendkívül széles skálán mozog: teljesen szabad, prózába hajló szövegekkel (*Így képzeltem, Recept*) éppúgy találkozhatunk nála, mint a rímelést a virtuozitásig fokozó művekkel (*A nő*); olykor szinte weöresi módon

vegyíti a filozófiát és a játékoságot (*Gyerekversek*), máskor személyes történetet ad elő, részletekbe menő pontossággal (*Az égtávolnyi valóban*), vagy valódi posztmodern gesztussal értelmez újra jól ismert költeményeket (*Halotti beszéd*). Változatos éppúgy témáiban, mint kidolgozásukban – a kettő közötti összhang azonban minden esetben megvan. Ebből fakadhat lírájának egyik meghatározó vonása: az a látszólagos egyszerűség, amely olyan könnyen olvashatóvá teszi verseit – amelyekben hol az elmesélt történet, a bonyolult rímelés, hol a leírások kidolgozottsága vonja magára a figyelmet.

Érvényes ez az Apokrifban olvasható három költeményre is, amelyek több ponton is hasonlóságot mutatnak egymással. Elsőre leginkább a szövegek közvetlensége ragadhatja meg az olvasót. Nem csupán arra gondolok itt, hogy Bognár olyan, mindenki által ismert figurákat énekel meg, mint Harry herceg vagy a hazai közéletből ismerős Iványi-név, noha a versek aktualitása kétségkívül hozzájárul hatóerejükhöz. Újsághírekből ihletet nyerni ugyan nem

ritkaság, nehéz azonban oly módon megformálni, hogy a szöveg ne avuljon el igen hamar. Hogy a későbbi olvasók vajon mennyit fognak érteni és értékelni ezekből az utalásokból, azt természetesen itt és most nem tudjuk eldönteni. Műveinek hangvétele, megformáltsága révén azonban kétségkívül ki fogja állni az idő próbáját. Közérthető, szinte prózai stílusa, amely lehetővé teszi, hogy a szerző könnyedén váltszon át bulvársajtóról mitológiára, anélkül, hogy ez disszonanciát okozna, nem csupán élvezetes olvasmányt tesz a verseket, de pontosan tükrözik a mai embert körülvevő szövegtenger jellegzetességeit is. A média és az utca nyelve ugyan nem újdonság az irodalomban, Bognár viszont képes friss jelentést adni neki: a fantasztikus megjelenítésére, a hétköznapiak – a változó történelmi események alatt meghúzódó – mélyrétegének föltérképezésére használja föl.

Mindennapinak és mitikusnak ez a kettőssége mindhárom itt közölt versben jól érezhető. A *Harry herceg az első számú terrorcélpont* c. költeményben a lovagkor világa lép be napjainkba: az

apródok, vagyis bádigárdok védelmezik a pogány afgánok ellen harcoló herceget. A szöveg iránya meglepő fordulatokat vesz: a címszereplő kocsmázásainak és közel-keleti harcainak krónikája után rövid zenetörténeti kitérő következik, hogy aztán a beszélő hosszas fejtegetésekbe bonyolódjon a macskakövek mibenlétéről. A kitérő azonban nem fölösleges: a kerek, illetve szögletes útburkoló kövek eltérése miniatűr formában Kelet és Nyugat kulturális összehétközhetetlenségét tükrözi – és kíméletlen őszinteséggel sorol minket is az előbbihez. A régi idők föllevenítése, azoknak a kortárs kultúrával való társítása nem merül ki a keresztes hadjáratokra való utalásokban: az utolsó három versszak egyedi módon strukturálja újra Villon *Ellentétek* c. költeményét, s egyben magát a szöveget is értelmezi, legitimálja a benne feszülő, azt fölépítő elmentmondásokat. Napihír és fantasztikum (elég csak a beszélő lóra gondolni), terrortámadások és hősköltemények alkotnak itt különös elegyet, és hogy az eredmény nem lesz zavaróan erőltetett, az Bognár természetesen

folyó, elsőre szinte primitívnek tűnő nyelvezetének köszönhető.

A nemzeti hovatarozás, önmeghatározás kérdése mindhárom műben fontos szerepet kap, méghozzá erősen ironikus felhangokkal. Míg a *Harry herceg...* viszonylag finoman, kereszteslovagokkal és macskakövekkel adta tudtul szerzője véleményét, a másik két vers hangütése már jóval keményebb. Mind az *Imádkozzunk*, mind a *Személycseré az ÁSZ élén* ugyanazt a közéleti eseményt dolgozza föl, s emeli turulos-táltosos, mondai magasságokba.

Már kezdősoraiban az Árpád-ház dinasztikus vérengzéseit idézi föl a *Személycseré...*, amelyben Iványi és fia, András viszonya értelmeződik át. Az elsőszülött fiú megöletése, majd a fiatalabbik utóddá való kinevezése száraz, primitív nyelvezettel valósul meg. Nem csoda, hiszen a szöveg egyrészt „szakértők elemzését” közli, másfelől az aktuális eseményekről tudósít a gyakori ismétlésektől eltompuló, terjengős modorban, hogy még a legkevésbé képzett olvasó is megérthesse a hírt. Egyszerű

ténymegállapítások sorakoznak egymás mellé, minden különösebb érzelem nélkül. Ez az érzelmentesség lehet a gazdasági-társadalmi jelenségeket elemző újságcikk sajátja, de jelentheti a beszélő értetlenségét is, aki első pillantásra közönyös olvasóként (nézőként?) jelenik meg az ötödik szakaszban. Fogalma sincs, mi folyik körülötte; a hideg reggelből legszívesebben saját magába húzódna vissza, az előtte lejátszódó nagy események nem érdeklik. A történelem azonban robog tovább: Iványi és fia mondai hősként, csillogó fegyverzetben vágtatnak egymás mellett; fallikus szimbólumnak is beillő kardjuk (amely az *Imádkozzunk* termékenység fohászában jut majd szerephez) céltudatosan mered előre. Céljuk megvalósításához azonban nem elég az elnöki támogatás: a felsőbb hatalmak áldására van szükség. A beszélő itt kénytelen összeszedni magát, hogy elszigeteltségéből kilépve imára szólítsa föl a tömeget. A nyelvezet egyszerűsége utólagosan új értelmet nyer: az átlagolvasó mellett megjelenik az átlaghívó, akit primitív ima- és

énekszövegekkel tartanak a gyermek szintjén.

A nemzeti identitás alapvető elemének tartott, a 20. századi magyar költészetben is dúsan virágzó hazafias(kodó) himnusz-műfaj keserű travesztíája az *Imádkozzunk*, amely talán a legintenzívebb a három költemény közül. Az előző vers végén, illetve a címben elhangzó fölszólításra maga a versszöveg a válasz: az „Úr Istent” megszólító buzgó hívő (aki nemigen mutat hasonlóságot a *Személycsere...* eltompult beszélőjével) szeme előtt népe jóléte lebeg; ennek eszközét pedig a fiúban, Iványi Andrásban látja, az ő fejére kéri az égi áldást. A zsol-tárok gondolatrítmusait és a katolikus liturgiát egyaránt fölidéző, monoton ismétlődő könyörgés („Kérünk, Úr Isten”) hasonlóan archaizáló sorokkal fonódik egybe, amint a beszélő a megvilágosodást, a gyengék fölemelését, Mária közbenjárását kéri; ezt azonban folyamatosan megtörik a mai nyelvből kiragadott részletek: a hazai és nemzetközi folyamatok, a nagycsaládosok és nyugdíjasok és nem utolsósorban az abszolút züllés képviselői, a Margitsziget-

ten cigiző kevély dögök, akiket minden igaz magyar megvetéssel kell hogy szemléljen. A férfierőről szóló utolsó szakasz végtelen gúnnyal szól a felső vezetés által preferált sztereotip férfi-női szerepekről, a zárlat pedig a magyar irodalmi hagyomány és közbeszéd egyik frissen újjáélesztett témáját, a nemzethalál gondolatát kapcsolja össze a kortárs politikai törekvéseket illető kommentárral. A szerző jóformán álcázás nélkül mondja ki, ami a szívében fekszik, és ez – a rá egyébként kevésbé jellemző vonás – teszi az *Imádkozzunkat* az átlaghoz képest egyszerűbb, de igen hatásos szöveggé.

Bognár tehát nem csupán kommentál, de folyamatosan összehasonlít, értékkel és újraértelmez: gondoskodik róla, hogy az olvasó ne egyszerűen fölismerje az őt körülvevő minivilágot, de elgondolkodjon annak jelentőségéről, az egészben elfoglalt helyéről. Míg a hétköznapi eseményei transzcendens magasságokba emelkednek, egyúttal kicsinységük is kiviláglik, amely azonban nekünk, hasonlóan kicsiny embereknek, elkerülhetetlen: egyaránt vagyunk saját korunk termékei

és egy messzire visszanyúló civilizáció képviselői. Múltnak és jelennek ez a párbeszéde az, ami összehoz átlagembert és istenséget, robotot és angyalt. •

Evellei Kata

Ábel a városban

Horror Pista motívumairól

Jelképrendszere talán még a névénél és képi világánál is emlékezetesebbé teszi, egyszersmind határozottabban eltávolítja Horror Pistát a szalonképes közép-szertől. A finomkodást messziről kerülő szimbólumkezelés nincs tekintettel a gyermekkönyvek és a népi romantika felhőtlenységére, de a keresztyén ikonográfia kanonizált szentségére sem. Magasztos, idealizált közegből ismerős tartalom trashbe oltva. Ezek után persze, hogy a múlt felett pálcát törő, de legalábbis pimaszul provokáló művészként mutatták be nekem alkotójukat Horror Pista képei. Majd bekövetkezett a kortárs művészet mindenkori inter-

pretálóit szellemi fekete autóként nyomasztó „gondolta a fene!” fordulat. Elég volt egy negyedóra a festő társaságában, és az összes – a képek alapján felállított – motívumértelmezésem összeomlott. Igaz, nem újabb koncepciók vetették át a helyüket, hanem az intuíció minden megfontoltságot mesterkéltnek láttató östörvénye. A Képzőművészeti Egyetem diploma előtt álló hallgatója ugyanis egy figurális, nem ritkán elbeszélő, mégis ízig-vérig *l'art pour l'art* festő, akinek csak az számít, hogy a vásznon vagy a kockás füzetlapon minél hatásosabb vizuális összefüggésben álljanak össze motívumai. Felskiccelésük pillanatában ezekkel az alakokkal, attribútumokkal szemben alkotójuk egyedüli elvárása, hogy azok markánsak legyenek. Így adhatnak rendre dadaista randevút egymásnak fenyőfa-makettek, televíziókészülékek, kitömött állatok és népi szőttesek. Ha sorban vesszük szemügyre a megjelenített, lehetetlen helyzeteket, akkor mégis kibontakozhat egyfajta laza egységesség, hiszen Horror Pista alakjai és jelképei biztosan körülhatárolható csoportokba

rendeződnek. A festő ugyan a képek elkészültét követően örömet leli a tartalmi összefüggésekre, önreflexiókra való rácsodálkozásban, mégis csak a spontaneitásnak engedelmeskedik, amikor az ecsetet fogja. (Elmondása szerint úgy dolgozik, „ahogyan a tehenek legelésznek“.)

A vissza-visszatérő motívumkörök közül az egyik leghangsúlyosabb a magyar néprajzi formáké: cifraszűrök, hímzett tulipánok, faragott bölcso, egy – ezekben a hónapokban készül – vásznon pedig négy fiatornyos, erdélyi templom magasodik. A festő maga is elismeri, hogy a népi formavilág szeretete elválaszthatatlan székei származásától. Addig is sejtette, de 2010-es, kolozsvári ösztöndíja során tudatosult benne, hogy mekkora jelentőséggel bír számára Erdély, s diplomavédése előtt sem véletlenül a Királyhágón túl akarja rendezni gondolatait. Ettől függetlenül a súlyosan groteszk *Születés* és a *Temetés* kalotaszegi mintarajz könyvbe illően felöltöztetett csontvázai sem nemzetféltő, „*nekünk Mohács kell!*” kiáltások, de nem is anakronisztikus gúnyolódások. A cél itt is a szem azonnali, szenzu-

ális megrohanása; az üzenet – legyenek bármilyen beszédek is kompozíciói – nem kenyeré Horror Pistának. Ezen az egy ponton tér el döntően művészete a szintén erdélyi (román, szász és magyar) gyökerekkel bíró Tara von Neudorfétól. A nagyszebeni festő képein szintén irgalmat és rációt nem ismerve pusztítanak a történelem színpadáról és a paraszti világból érkező alakok. Tara azonban nem csupán formái kedvéért esztétizálja a yers brutalitást: a budapesti festőszak apolitikus hallgatójával szemben tudatosan csömört akar gerjeszteni műveinek nézőjében.

A Ceaușescu-éra legsötétebb éveiben Sepsiszentgyörgyön Máriás István néven született festő már hat esztendősen korábban elkerült Budapestre, de az elnyomás elleni lázadást nem hagyta maga mögött. Jelen lapszám borítóján a kefebajszos Nagy Testvérré váró sort egy kislány töri meg, akiben ugyanaz a dac lobog, mint a történelem előtti és utáni korok szörnyetegeit lángra borító srácokban (*Dinó – Tank – Robot*). Az ő példaképük – véleményem szerint egyben a művész alteregóját képviselő – *Patkó Bandi*,

aki mögött még csöpög a vicinálisra felmázolt sommás (és fergeteges humorú) rendszerkritika: „*Hitvány Bach-rendszer*”.

Facsaros észjárású forradalmárok ugyanakkor nem juthatnak minden elnyomottnak. A festő szemében egyenesen „kिलencedik művészetté” emelkedett képregénykultúrát vászonra nagyító *Orwell comix* sorozat darabjain (lásd bővebben: Vass Norbert: „A sok tévézéstől kirohad az ember agya”, in: Prae.hu) és a tévétől lúgosodó tudatú gyerekeket ábrázoló képeken csikorgás nélkül forognak az anti-utópisztikus rendszerek fogaskerekei. A *Gőgös gúnár állatfarm* K. Lukáts Kató nosztalgiát ébresztő, ebben a formájában mégis ijesztő állatfigurával az *Állatfarm* alsós elemista parafrázisa. A disznók helyett sunyi rókák által üzemeltetett alumíniumkonzerv-gyárba vágóhídi navitással gördülnek gyártószalagon az agymosott jószágok. A kép amellett, hogy a vasfüggönnyel elzárt Köztes-Európát közoktatásának vizuális nyelvével orwelli rendszerként mutatja be, frapáns megjelenítése az „elnyomás gépezete” szóképünknek.

Immáron fővárosi srácként a tízes évei legalább annyira kötődtek a posztszoc Kispest gyártelepeihez és vasúti töltéseihez, mint a művészeti alapokat nyújtó Kisképzőhöz (*Vaskor*). Az önkifejezés legfőbb médiumát ekkor még a graffiti jelentette számára. A már emlegetett Patkó Bandi által öszszecsúfított gőzös mintha csak az előképe lenne a külvárosi éjjelek összetagelt vonatainak. Idővel a graffitis *H.powerről* Horror Pista művésznévre váltó Radák Esztertanítvány körül csendesebb lett az élet, a – hol groteszk, hol agresz-szív – vizuális gesztusok erőteljessége mégsem szelidült. Sőt a sci-fi kliséket is meglovagoló, „bé” kategóriás, apokaliptikus látomásokkal az addig is zabolátlanul folyó rombolás a végső szakaszába torkollott (2012. *Futurista invázió*). De a brutalitás mellett az utcai levegővel keveredő festék szagától sem tudott szabadulni, bár ma már nem vár adrenalint fizetségül a falképeiért. Ezen utóbbi időben készült, immáron legálissá jámborodott graffitik közül egy Rottenbiller utcai romkocsmaesélyes épületet tarkító, posztmodern *adoratio* látható lapunkban. A

Dogma! Magritte elkoptathatatlan művészetfilozófiai *bon mot*-ját süti el a fogyasztói társadalom zömével együtt a megváltó helyett a karácsonyfa köré gyűlő bölcsek kárára. Az akrilképen a napkeleti vándorok az emberiség istenfélleme helyett a performativitással szembeni sebezhetőségről tesznek tanúbizonyságot.

Talán a gombához és a fenyőfához való ragaszkodást is a havasokból hozta magával Horror Pista. A metafizikus festmények elhagyott tereit idézően a semmibe vetett steril, olykor környezetéből pengefalakkal kimetszett talajparcellákon lépten-nyomon felzöldell a túlevelű fa. Illetve annak a részletekkel nem is vesződő, lapított-butított makettje. Noha elveszíti eredeti természetességét és uniformizáltan a visszapillantó tükrökön fityegő *Wunderbaum*ok szagos gicscsére emlékeztet, mégis valamiféle reményteliséget képvisel a feje tetejére állított kompozíciókban. Piroska idegen bolygóról érkező csodaként ismerkedik vele a zsebkendőnyi tisztáson (*Tájkép Piroskával*), míg a *Koncepció ellenes tüntetők* romboló alakjai közül előtérbe állított nyúl-ember zavart tekintettel

zúzza szét az eddigi rend részét (netán zálogát?) képező fákat.

Utóbbi kompozíció a festő legszürreálisabb munkáinak egyike. Lecsupaszodott, de egyszerűségében is zavaros világ a megsemmisülés küszöbén. Akárcsak Horror Pista minden alkotásának mikrokozmoszában, úgy itt is a végítélet dül, vagy annak baljósata nyomaszt, amellyel csak a gyerekek, a törvényen kívüli hősök és a nyomukban feltűnő humor tud hadakozni. •

horrorpista.com

veress dani

A (kannás)bor filozófiája

Kálmán Gábor: Nova,
Kalligram, 2011

Anélkül, hogy bármiféle messze-menő következtetést próbálnánk meg levonni belőle, érdemes felfigyelnünk rá, hogy a rövid elbeszélésekből egyetlen történetté összeálló novellafüzér/regény igen kedvelt műfaja a határon túli magyar irodalmaknak. Elég, ha kortárs prózánk egyik legnagyobb hatású művére, Bodor Ádám *Sinistra körzetére* gondolunk; de hasonló megoldással próbálkozik a szintén erdélyi születésű Dragomán György *A fehér királyban*, a vajdasági Gion Nándor a *Mint a felszabadító*kban vagy a felvidéki Kálmán Gábor jelen írásunk tárgyában, *Nova* című első könyvében. Annak ellenére, hogy e műveket világok választják el egymástól, könnyen átláthatjuk, hogy szerzőik hogyan jutottak el végül ugyanahhoz a regényszerkezethez. A jellemzően egy szűkebb, a kívülálló számára kiismerhetetlen, határon túli közösség történetét, mindennapjait és belső működését feldolgozó művek a mozaikszerű felépítéssel

több irányból engednek rálátást a szövegekben körvonalazódó, nehezen átlátható belső viszonyrendszerekre. Kálmán Gábor könyve is egy ilyen mikroközösség több mint fél évszázadát tárja fel: a *Novában* egy fiktív szlovákiai falu, Jasná Horka lakosainak belterjes élete, sorsuk generációkon átívelő összekapcsolódása rajzolja ki a huszadik század második felének elkeserítő történetét.

A szerző szerencsére gondoskodik róla, hogy könyvének Bodor Ádám-i alapszerkezete semmiképpen ne forduljon epigonizmusba. Jasná Horka megjelenítése, bár mutat hasonlóságokat a *Sinistra* körzettel vagy akár Bogdanski Dolinával, abban mindenképpen különbözik „elődeitől”, hogy az azokra jellemző misztikus, néhol akár okkultnak is nevezhető miliő helyett megmarad (vagy próbál megmaradni) a realizistikusabb, legalább látszatában hitelességre törekvő atmoszféránál. A *Nova* legfőbb tétjévé ily módon egy alternatív történelmi tabló megalkotása válik: arra keresi a választ, hogy a hegyi faluban évtizedek óta összezárt, a külvilágot tudatosan kirekesztő közösségen milyen nyomokat hagytak – vagy éppen nem hagytak – az idők változásai. A narrátor soha nem tesz

konkrét utalást az elbeszélések tárgy-idejére – erről inkább a szereplők szűk látókörű, a történelmi szituációk értelmezését maguknak megspóroló észrevételeiből tájékozódhatunk. A városba beköltöző Urban panelházaktól való viszolygása vagy a kocsmáros Vlado pillantása az előtte heverő újság címlapjára („Az aznapi címdalton csillaggal díszített, távolodó tank legénysége integetve búcsúzott, fejükön is csillagos kincstári usánka, arcukon kedves, elnéző mosoly, az a fajta, amit csak fegyveres ember arcán látni, ha fegyvertelennel áll szemben” [31-32.]) jelölik ki a történet huszadik század utolsó évtizedére tehető végpontját. A környékbeli partizánharcok elbeszélése, a falu lakosainak háborús tapasztalata pedig mintha a következő években romlásnak induló település „ősbűneként” jelenne meg: a második világháború és a rendszerváltás között eltelt időszak mozaikos, kronológiát megbontó bemutatása egy világosan látható társadalmi hanyatlástörténetet ír le.

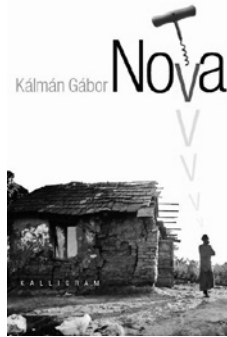
Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy Jasná Horka mindenkori lakosait kivétel nélkül megnyomorította sa-

ját múltjuk, generációkon keresztül átöröklődött berögződéseik. A regényalakok egyike sem tud (nem is akar) megszabadulni évtizedekkel korábban megöröklött szerepétől, az idő rohamos múlása ellenére mindannyian a megszilárdult múlt bűvöletében próbálnak továbbélni. Ezt a természetellenes, veszélyes állandóságot jelképezi a címben szereplő Nova bor (nem mellékesen pedig

a szereplők elhülyülésének egyik fő okát is ebben érdemes keresnünk). A kötet jó néhány szövegében visszatér az alantas szőlőfajtából készült, szörnyű ital kettős jellemzése: „Terjedt, hogy mérgező a Nova bora [...]

Megbolondítja az embert,

így beszélték, a férfiak farkát is, és ütdött gyerekeket tudnak csak csinálni. De a Nova aranyat ér, mondogatták mások, csak lenyomod a földbe a dugványokat, és négy év múlva borod van belőle. Burjánzik, mint a gaz. [...] A Nova elpusztíthatatlan, mondják, szembemegy Luciferrel is, ha kell. A Nova maga az élet.” (10.). Jasná Horka polgárai a falu lejtőin termő Novához hasonlóan igénytelen életet élnek. Saját soruk alakítása helyett csakis vegetatív

funkcióik ellátására törekszenek, ebből a lélektelen önrombolásból pedig néhány kivételtől eltekintve senki sem keres kiutat. A terhelt múlttal való leszámolással csak néhányan próbálkoznak meg, és a történetek tapasztalata szerint ezek a kísérletek sohasem zárulhatnak sikerrel. Ujo Fero, a nyers modorú, alkoholista, de józan gondolkodású erdész regény végi elkeseredett döntése arról tanúskodik, hogy a nehéz örökséggel való szembenézés mégsem olyan egyszerűen kivitelezhető, ahogyan azt a kívülálló regényolvasó szeretné elképzelni. (Némi elégtételt csak az jelenthet, hogy az öngyilkosságba menekülő erdésszel végül mégsem a Nova bor, hanem – a változatosság kedvéért – a pálinka mértéktelen fogyasztása végez.)

Az időben szétszórót (élet)történetek egyazon elbeszélésben feloldódó találkozása adja a regény legnagyobb varázsát, az egyes fragmentumok azonban a könyv végére mégsem állnak össze teljes egészé. Ez persze részben a *Nova* sajátos szüzségéből is következik, amely egy jól körülírható eseménylánc végigkövetése helyett nagyobb távlatokat átölelő, általánosabb mondanivalóra törekszik; az olvasónak mégis hiány-

érzete támadhat a könyv végigolvasása után, hiszen a szálak legtöbbje elvarratlan marad. Az egyébként ragyogó stílusérzéssel megáldott elbeszélő hajlamos az elkalandozásra, a néhol kissé túlzásba vitt anekdotázásra. Ennek következtében pedig gyakran elkanyarodik fő mondandójától, ami önmagában nem is lenne probléma, ám a hosszabb-rövidebb kitérők után jellemzően nem mindig képes visszatérni oda, ahonnan gondolatmenetét indította. További gondot jelentenek az elbeszélő gyakori önisméltései: ugyan érezhető, hogy az egyes részletek, motívumok vissza-visszatérő emlegetése a koncepció részét képezi, ez helyenként mégis inkább szájbarágósnak, mint művészileg indokoltnak hat.

Apróbb hibái, szerkezeti zavarai ellenére igen tartalmas, remekül megírt kötetnek tartom a *Novát*, amely számomra azért tűnik különösen figyelemre méltónak, mert Kálmánál a csavaros prózapoétikai konstrukció láthatóan nemcsak az elbeszélői eszköztár fitogtatását, hanem valódi történet elmondását szolgálja. Ez pedig ritka kincs manapság. •

Reichert Gábor

Félvégzetes

Bajnai Nóra – Bodor Lilla:
Félvégtelen – Én tűsarok, te
macskakő,
Scolar, 2011

A Bajnai Nóra verseit és Bodor Lilla festményeit tartalmazó *Félvégtelen* című kötet Bajnai első könyvének ön-zenéje után művészi össz-játékot, felelgetős négykezeset kínál. Kép a versre, szöveg a festményre reflektál benne. Noha a két alkotó egymásra hangolt együttműködése izgalmas kontrasztba kerül a versbeszélő szakadatlan, fáradhatatlan, ám alighanem visszhang nélkül, magára maradó párbeszéd-kísérleteivel, a kötet túl sok titokkal nem kecsegtet, könnyecsepektől homályos-keserű világa, túlságos őszintesége ellenére is művinek hat, szűkszavúságában is túlbeszéli.

A *Félvégtelen* verseiben alig maradt nyoma a bemutatkozó kötet önfeledt, csacska, rímes, már-már giccses játékoságának. Bajnai lírája koncentráltabbá, introvertáltabbá vált, a versek hossza is csökkent, bennük a verselő – míg a másik után vágyakozik – önmagát vizsgálja, kérdezetgi. A poémák hangzása

halkabb, dísztelenebb lett az *Ön-zene* költeményeinél, nem találkozzunk már „*furcsán fűzött fúzióval*”, s a versbeszélő olyasféléket sem állít, hogy „*[k]ifakult fapadokhoz tapadok*”. Eltűntek az élénk színű, rokokó sorok, borúsabb lett a dikció. Ez pedig kétségkívül a kötet javára válik.

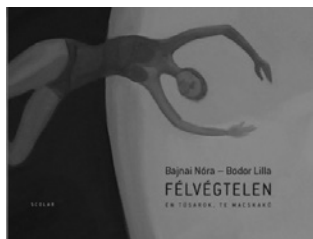
A versek – akárcsak a velük vitán felül egyenértékű, sőt nálunknál sokszor kifejezőbb, mélyebbre hatoló képek – szinte mozdulatlan, fényképszerű helyzeteket jelenítenek meg. Töprengéseket, tipródásokat, kamaszos dac-panaszt. Noha helyszínük a vershelyzetből gyakran nem derül ki, a rövid, zaklatott szövegeket hajlamosak vagyunk – tán a túlsó lapon látható képek hatására is – szűk, rosszul világított terekbe, zárt szobákba vagy épp huzatos folyosókra képzelni. E csendes dalok, profán könyörgések beszélője elkecseregetten vágja vissza az elvesztett társat. „*A délibáddal bábozom.*” – olvassuk például a *Bábjáték* című költeményben. A tehetetlenül tépelődő, lírai én hatást, behatást, sőt, eléggé egyértelműen behatolást („*smsekben, szavakban akarlak / Hogy betűkben hatolj belém.*” – *Fúga*; „*[n]éha majdnem átdöföd*” – *Én te, ő, mi, te, én*; „*[n]agyon élesek az árnyékaid*” – *Ár-*

nyékaid), újbóli rátörést, fájó összekapcsolódást kíván.

A *Félvégtelen* című ciklus az elválás keserű tapasztalatával indít. A kötetkezdő költemény még higadtan szólít a birtokolt, közösen meg- és átélt „félvégtelen” „testvéries elosztására”, az *Én, te, ő, mi, te, én* „szíami ikrei” a *Fúga* zaklatott, zilált üzenet-utójátékában viszont már csak „magánhangzók” lehetnek, a köztük egykor fennállt közösség felszámolóddott, felszámoltatott.

Az *Én és te* már címében jelzi az elkülönülést, ám a benne megjelenített, kiegyenlített küzdelmet („[c]satározunk, sakkfigurák”) az *Út és*

test („[s]zívesen és akárhányszor / elmosogatok nálad. / Csak kérlek, / ha szakítunk is, / hát ne legyen / semennyire se hirtelen. / Vagy ne legyen.”), valamint az *Árnyékaid* („[i]nkább örökre bennem / maradj, / hátha szabad.”) alázatos, vágyódó, ragaszkodó-könyörgő hangneme követi. Végleg felbomlott a harmónia, végérvényesen szétszakadt a varázs, ennek tetejébe pedig a kezdeti kiegyenlített pozíciók is alá- és fölérendeltségi helyzetekké alakulnak.

A második ciklus az odalett társ, az elveszített másik fél bírhatatlan hiányát, annak visszavágyását járja körül. Az *A kapcsolatunk alaphelyzetbe állt* a belső, a lírai én önmagával vívott harcát ismerteti („[p]lankráció magammal / az ajtaja előtt.”), a *Bábjáték* és a *Négykezes* pedig a hiábavaló várakozást, a lehetetlen felejtés elkeseredett akarását érzékelteti („[d]élibáboddal bábozom”; „[a]z smeseidet várom hiába / – holmidra pokrócot terítek”). A *Szét(h)* rezignált kitérülko-

zásából megtudjuk, hogy a pesti koraesetek hiába ígértek „[s]zerelmemmegmaradást”, a *Tenyérlét* pedig már a siratásé, a múltidézése („[h]ídba dől ránk

annyi derékba törött közös hónap.”). Az *Én túsarok, te macskakő* című versben viszont a párviadal, a (szerelmi) csatározás motívuma is visszatér: „[é]n túsarok, te macskakő. / Alattam vagy, s én / magam alatt vagyok.”

S bár a második nagyobb egység vége felé felcsillan a felejtés kecsegtető ígérete – „[k]ilakoltatom minden szórványemlékedet” –, a szakadatlan belső küzdés a harmadik, *Helyben nyújtás* (hogy máshogy lehet még nyújtani?) címet viselő ciklusban is

megmarad. Pillanatnyi állásáról a *Féltekék* című vers számol be: „[f]öléd kerültem”. De megmarad a csendben-hisztérikus, már-már monomániás visszavonzódás, a döbbenetből még fel nem ocsúdott melanko-félálom is. Utóbbira példaként: „[ú]gysem marad más, / csak néhány férfizseb” – *Füstakt*, illetve „[e]lmehetnek már a kitömött darvak, / szálljanak északnak.” – *Tavirózsák, nárciszok helyett*. Ezek a képek azonban erőtlenek. Fáradtan, rezignáltan baktatnak egymás nyomában a sorok, rím is csak néha-néha csilán. Viszont ha igen, az almat-álmát (*Házasság*), vagy a zsebben-rebbszében (*Füstakt*) cseng össze.

Kevés szó esett eddig Bodor Lilla képeiről, holott olykor sokkal erősebben, egyszerűbben, eltaláltabban ábrázolják a versek által is sugallt hangulatot. Legjobb talán, ha a *Szét(h)* című vers egy sorával jellemezzük őket: „[a]z összerázódott idő súlyával nyakában rám hanyatlik”. Az albumban szereplő festményeken zömmel térgörbült, halszemoptika-szerűen ábrázolt, hajlított világot látunk. Bodor expresszív terei több helyütt a versekben is leírt mozgásokat képezik le – legjobban a *Hátúszó forduló* és a *Fúga* esetében. Árnyéktalan alakjait vagy árny-kontúrokkal

körülírt figuráit kerekedő egyenesek, ferde távsszabályzók, görbe fények veszik körbe. A fojtó tereket tetőablakok felől érkező levegő, fénykúpok nyitják meg, vagy könnyed táncmozdulatok teszik légiessé. Ha a versek feltörő sóhajok, a képek cigarettafüst-, télen kifújт lehet-etűdők, ékszeri miniatűrök.

Bátor és jó ötlet volt a Scholar Kiadótól, hogy a félkötetnyi költeményt – a *Félvégtelenben* összesen huszonöt verset találunk, kettő közülük az első könyvből átemelve, alig változtatva szerepel – erős képi anyaggal elegyítse, találó és mutatós hibridet kialakítva így, mely már nem verseskönyv, de még nem is album. Sajnálhatjuk, hogy a szövegek kevésbé működnek, tán nem felesleges eltöprengenünk azon, vajon képek nélkül, magukban is megállnának-e. Könnyednek kimódoltak, játékosnak akadozók, nehéznek meg pillékönnyűek. Térápiás tépelődések, messzire súgott, rezignált, görcsös vallomások ezek, s mert kendőzetlenül kibeszélnek, nincsenek, nem maradnak titkaik. Pedig jó volna, az volna csak igazán a jó. •

Vass Norbert

Ujjmunkának lenni nehéz

Csobánka Zsuzsa: *Belém az ujját*,
JAK–Prae.hu, 2011

Csobánka Zsuzsa *Belém az ujját* című kötetével alaposan feladja a leckét azok számára, akik a könyv olvasására szánt időt relatíve rövidre szeretnék fogni, és gyors egymásutánban dolgoznák föl annak mind a negyvennyolc fejezetét. A kibontakozó téma horderejével, lehetséges kontextusaival, illetve a befogadást nehezítő körülmények vizsgálatával mutatnék rá olyan specifikus jegyekre, amelyek hol erősítik, hol gyengítik erről a meglehetősen komplex korpuszról alkotott, alapvetően inkább pozitív, kritikai vélekedést.

A huszadik századi magyar társadalmat számos olyan külső és belső hatás, trauma érte, amelyek korrekt, hiteles tisztázására a közel-múltig nemigen kerülhetett sor. Ugyanakkor az igény arra, hogy a minket közvetlen és közvetett módon megelőző generációk felől értelmesszük saját jelenünket, talán nem volna merészség kijelenteni, hogy gócpontját képezi az éppen

aktuális irodalmi diskurzusnak. Ebből a megfontolásból több műre is hivatkozhatnánk; Esterházytól egészen György Péterig bővíthető az a lista, amely tematikailag közeli „rokonságot” mutat a Csobánka-kötettel. Grecsó Krisztián *Mellettem elférsz* c. munkájával akár a családi tabló – mint szöveghez csatolt ki egészítő illusztráció – révén is fölvethető egyfajta analógia.

A *Belém az ujját* fejezeteiben a múltidézés rendre a történelem krónikásának őszinteségében nyilvánul meg, sőt, több annál: megosztott figyelme talán soha ki sem mondott igazságokat tár föl. „*Nagyapa alszik a hideg vízben, a zsidók alszanak. Nagyapát a zsidók adták ki, Nagymamát a zsidók bújtatták. Most ezek után mondd meg, hol lakik a jóisten, és bízis-ten, nem találod a szavakat.*”

Ahonnai hiányzik az anekdotázáshoz szükséges ismeretanyag, ott a történet a föllépő hiátus ellenére is pótlódik, továbbvezetődik bennfoglalt költői kérdésekkel. „*Jó lett volna megkérdezni tőle, miféle tűz kergette haza Szibériából Jolánhoz, miféle fájdalom égette ki belőle a nevét ott Lembergben. Honnan ez a csalfa vér, ami űzi apámat és engem is, hogy menni kell, belül valaki nyughatatlan, és*

megint nem tud aludni, mintha ennek a korán őszülő férfinak az átka lenne rajtunk...”

A távoli és közeli múltból való diskurzus megelevenedése, jelenbe játszatása prózai keretet ad a szövegeknek, ugyanakkor a korpusz nem mutat egy lineáris, a végén lezáródó szűzsé irányába, ennyiben erőszakos gesztust hajtánánk végre rajta, ha regénnyé avanszálnánk. A szövegek közti koherenciát tovább lazítja, egyúttal mégiscsak erősíti olyan prózaversek jelenléte, mint pl. a *Rigli* vagy a *Szútra*. Hogyan is oldható föl a látszólagos ellentmondás? Amennyiben a referenciális, azonosítható elbeszélő személy (és története) a lírai típusú beszédnyelvben megjelenő énné foszlik, úgy ezek a sűrű metaforikával dolgozó fejezetek kiugranak a kontextusból, szinte epizódokként értelmeződnek. A hatás rögtön ellenhatást is eredményez: észlelődik tehát egy strukturális gerinc, amelytől az eltávolodás gesztusát tettük. A műfaji megjelölésre végső javaslatként novellák hol szorosra fűzött, hol laza kapcsolatát vetném föl.

A kötet precizitása nem is a különálló fejezetek feszes koherenciájában, sokkal inkább abban rejlik, hogy a szövegszervező elemek a legelemibb szinten hatják át egymást, és a több aspektusból vizsgálható rendszert egységként működtetik, noha ez az egységtelenség a befogadás szempontjából nem jelent könnyedséget. De épp ezért hangsúlyozni kell, milyen hozadékaik vannak annak a megál-

apításnak, ti. hogy a szöveg a véletekig törekszik az önmagával való következetességre (még ha aztán több értelmezést kínál is fel az olvasónak).

A narrációtechnika különös játékot űz a homo- és heterodiegetikus elbeszélő pozíciójának lehetőségével. Itt elsősorban a tiszta elkülöníthetőség lehetetlenségére, az éles, hirtelen nézőpontváltásokra gondolok, amelyek zavart keltenek az értelmezés során, gyakran függőben hagyva, hogy vajon kié az utolsó szó (joga). „*Látod, Muterkám, ennyi kellett. Megszólítás és önkény, Gyengém a nyelvi erotika, írta Martin, és olvasta Marla, Muterkám, csak hallgass*

*tovább, A kifogástalan és termékeny
trágárság, melynek hatására már-már
irányítható bábbá válok, és élvezem,
És fiam, báb lettél, farkad által irányít-
ható, Mert megszűnt benne minden
önreflexió, egészítette ki Marla, és egy
pillanatra elfelejtette, hogy mennyire
retteg mindentől és mindenkitől, aki
körülveszi.”*

Nem könnyíti meg az olvasást az idézett és a függő beszéd közvetlen szövegbe integrálása sem, noha a nagy kezdőbetűk némi támpontot nyújthatnak; nyilvánvaló, hogy nem ez lenne a legkézenfekvőbb tipográfiai megoldás a szöveghelyek beszélők szerinti elkülönítésére. Itt naivitás volna nem fölfedezni a provokáció, illetve a fölcserélhetőség, a chiazmus szemantikai potenciált tartalmazó gesztusát. *„Apa tanul beszélni, tanítom szólni hozzám, látod, vannak igék, amiket használhatsz, ha velem beszélsz. Azon túl, hogy Rohadj meg, mert más vagy, sokkal nehezebb kimondani, hogy Rohadjak meg, mert ugyanolyan vagyok.”*

Aspektusainak tekintetében a narratíva mindazonáltal tömbösíthető. Az én-elbeszélő főbb reprezentánsai Marla és Martin, hozzájuk szorosan köthető a közös barát, János (apostoli) figurája, aki a

test-templom hasonlat értelmezése felől szakralitást is kölcsönöz azon szöveghelyeknek, ahol személye a diskurzustér részévé válik. Viszont ennek a szakralitásnak a mibenléte nem magától értetődő. Mi volna ez? Irónia, netán patetikusság? *„Évekig éltem együtt egy kurvával, meséli János, nem ezen múlik. A megcsalás nem a testen múlik, hanem hogy hova megy az ember haza.”* János közvetítő közeg is Marla és Martin között, ezáltal a rezonőr funkcióját is ellátja, olykor a szövegből való kitekintéssel. *„A Vörösruhás ruhája igazából fekete, mondja János, ezt ne írd meg, mondja ezt is, mert nem értenék.”*

Azt gondolom, hogy az ehhez hasonló önreflexív kiszólások elbizonytalanítják a fikciós mező meghúzható határvonalait, ahogy azt az utolsó novellában is észleljük. *„Ha jól figyeltem, mindig három perc múlva volt rajta háromnegyed. Legalábbis így emlékszem, aztán ki tudja.* Talán más-képp volt. De hazudni sose akartam.” (Kiemelés tőlem – T. M.)

A bibliai allúziók már korábban is említett, ironikus-patetikus, kettős arculata ugyanakkor a kötetben végighúzódo Isten-motívumban is hangsúlyozottan megjelenik – a mindenkori elbeszélő hozzá

mint „legfelsőbb narrátorhoz” fo-
hászkodik, ellenben vele is pörleke-
dik a legsúlyosabban. Mind-mind,
ezek a különmemű tényezők a szö-
veghez való stabil attitűd kialakítá-
sának lehetőségét számolják föl.

A kötet többféle, egymástól
kifejezetten távol álló nyelvi re-
gisztert szólaltat meg, miközben
a köztük lévő distanciát bizonyos
helyeken igen szűkre szabja. Alap-
vetően három fő kategóriát tudnék
kimutatni: az élőbeszéd minden-
napi, stiláris eszközöktől mentes
hangszínét, az effajta beszédmód
határátlépéseit feszegető obszcén
regisztert és a döntően metaforikus
lírai nyelviséget. *„Martin, hogy ha-
zug vagy, gyenge és gyáva, hogy egy
kis dugásért lehazudnád az eget, és
kurvára nem érdekel, kinek fáj. De hát
miért fájna, Mama? Nincsen rajtam
kívül semmi, nincsen bennem senki,
csak te vagy és én vagyok, mi képzeljük
apát, ahogy a jobb jegyért azt hazud-
ja, focizni járt, mi képzeljük Szofkát
és Edinát is, a nőt, aki megbocsát, és
a nőt, aki a nyomaim viseli a testén.
Marla néma. Marla szent. A legszebb
asszony, akinek sosem hazudtam vol-
na, ha nem kényszerít rá. Martin,
Marla te vagy. Pelyhes ágyékú lány,
mandulavirágzás.”*

A narráció korábban említett
töredékessége, a pozíciók fölcse-
réllhetősége, illetve az eltérő re-
giszterek egymásra játszatása a
disszonancia mellett azt a hatást is
eredményezheti, hogy nem a szub-
jektumok, hanem a szituációk felől
értelmeződnek a (tkp. nyelvileg kó-
dolt) cselekvések, ebből a megállá-
pításból pedig az következik, hogy
a karakterek nem válnak fölfedhe-
tővé, nem rajzolódnak ki személyi-
ségek, hiszen azok elkenődnek a
diskurzusok terében.

Így pedig kifuttathatóvá válik
az elemzés elején fölvetett olvasá-
si nehézség arra a végső konklú-
zióra, hogy az enigmatikusság, a
hagyományos alkotói módszerrel
szembeni nem-megalkuvás a *Belém
az újját* kötetnek ténylegesen inhe-
rens része, de a kötet ezáltal azon
a veszélyes ösvényen jár, amely
esetleges jövőbeni érdektelenségét
elsősorban épp ennek a koncepció-
bonyolultságnak köszönheti majd. •

Tinkó Máté

Csak érvek antifasiszta nyelveken

Korniss Péter – Závada Pál:

Egy sor cigány, Corvina, 2011

Az az elhatározás, ami Závada Pálban és Korniss Péterben megszületett az *Egy sor cigány* című portrékönyv megvalósításának ötletével, valószínűleg az egyik legszebb kulturális akció a rendszerváltás utáni Magyarországon. Egy író és egy fotóművész olyan civil felelősségtudatról és bátorságról tesznek tanúbizonyságot, melyről gyakran hallani, elszánt megnyilvánulásai-val azonban csak ritkán találkozni. Most viszont ez történt.

Könyvükben szóhoz juttatnak, a figyelem középpontjába állítanak huszonnégy cigány származású magyar embert. A könyv szereplői saját szakterületükön sikert és megbecsülést kiérdemelt személyek, épp ezért, ahogyan Závada az Előszóban utal rá, életútjuk példamutatás, példázat kíván lenni. A szerzők nyilván a többségi társadalom közérzetét akarnák ezáltal elfogadóbbá tenni, másrészt a cigányságra is ösztönző hatást

igyekeznek gyakorolni. Ez a célkitűzés tehát egyértelmű (egyszerű), direkt, érzékeny, nem köntörfalazó, hanem nyílt és persze mérhetetlenül naiv.

A kötet címe és alcíme már (és még) önmagukban súlyos és megvitatandó információkat hordoznak. A hátapon és az előszóban is idézett rigmus („*Egy sor akár/ egy sor fűz/ egy sor cigány/ egy sortűz*”) a Trafó Szóról szóra című dokumentumszínház-előadásában is elhangzott, Závada Pál – az interjúk készítője – is innen ismerte meg. Az iszonyat, az agyrém, a kudarc, a pokol mondókája. A forma és a tartalom közötti paradoxon úgy lép kapcsolatba az alcímmel, hogy kettejük között játékos, termékeny feszültség áll fenn, a könyv (de sokkal inkább az ügy) jelentőségét, az elhatározás, az ellenállás, az ellenbeszéd halaszthatatlanságát hangsúlyozva, kiáltozva. A formai trivialitást a maga címszerűségében szintén hordozó alcím (*Huszonnégy mai magyar*) lesz a pozitív konnotációért a felelős, hiszen mögüle a Szép Szó 1936-os esszégyűjteményének címe (*Mai magyarok régi magyarokról*), illetve ezt a kiadványt bevezető, A Duná-

nál vonatkozó sorai („török, tatár, tót, román kavarog/ e szívből, mely e múltnak már adósa/ szelíd jövővel – mai magyarok!”) hallhatók ki.

Az *Egy sor cigány* esetében érvényes közelítési szándék a műveltségi ismeretszerzés és a látószög tágítása is, és azon túl, hogy megismerkedünk a több szempontból is reprezentatív huszonnégy életúttal, az interjúkban megtaláljuk azokat a neveket, például a nyolcvanas évek (ellenzéki, főleg szegénységgel és cigánysággal foglalkozó) polgárjogi mozgalmának figuráit és tudósait (Solt Ottilia, Réger Zita, Havas Gábor, Iványi

Gábor), akiknek a munkái a további elmélyülést segíthetik. Egy másik izgalmas vonás, hogy a cigány művészkörök egymásra hatásai, kapcsolódásai következtében megismerhetővé válnak és kikülönülnek olyan csomópontoknak is nevezhető vezéralakok és mesterfigurák, mint Balogh Béla és Szakcsi Lakatos Béla.

Az interjúalanyok megnyilvánulásaiban talán a legfontosabb

viszonyítási pontként a roma hagyományhoz (értve ezalatt mind a kulturális, mind az életmódbeli háttérrel) való eltérő kötődés merül fel. Rézműves Melinda, néprajzkutató például a roma identitás erősítését, a tradíciók népszerűsítését tekintti hivatása fő mozgatórugójának („mások vagyunk, de jó másnak lenni”, 21.). A cigány nyelv ismerete, a szokások, a viseletek megtartása

mögött az egész társadalom pluralizáltságának, sokszínűségének eszméje áll („a kisebbségi lét is adhat vállalható öntudatot, kulturális gazdagságot, büszke állampolgárságot”, [23.]). A cigány tájház mozgalom szorgalmazásával, a roma, népi kultúra intézményesítésére való törekvéssel „a gyerekeknek megadjuk, a felnőtteknek pedig visszaadjuk a tudásukat, saját identitásukról, a méltóságuk megőrzése érdekében.” (23.).

Hasonló álláspontot képvisel Varga Erika is, aki szerint egyrészt „a származást vállalva kell megtalálni a boldogság útját”, amiben az album minden szereplője persze egyetért, hiszen vállalták a felkérést, más-

részt viszont határozottabb hangon szól jó néhányuknál, amikor azt mondja: *„az a fajta beilleszkedési stratégia, hogy minél kevésbé lehessen észrevenni a származást, nekem teljesen idegen”* (53.).

Aztán vannak olyanok, Szalai Antal például, akik sajátos átmenetet képviselnek egy, a tradíciókhoz kevésbé kötődő felfogás felé (már ha lehet egyáltalán bevezetni, körülírni itt egy markáns oppozíciót). A határhelyzetben, az inspiráló, ám nyugodt köztes-létben hisz: *„én inkább a hagyományörzés pártján állok, de szívesen oltom ezt be új hangzásokkal”* (40.), másfelől ugyanakkor visszafogott is: *„nem szeretem, ha valaki erőszakosan kisebbség akar lenni”* (41.).

És van egy következő csoport, leginkább azok, akik nem művészi tevékenységet folytatnak, így más típusú a közvetlen, mindennapi viszonyuk a hagyományhoz: Mohácsi Erzsébet jogvédő, Nagy János polgármester, Szajkó Gyula hivatásos katona. Ők azok, akik fogékonyak az asszimilációra, az élet legtöbb területén igyekeznek beilleszkedni a többségi társadalomba, vagy (elsősorban a szegregációtól való félelmükben) az integráció elszánt hívei.

A kötet ezeket a nem erőteljes, ám kitapogatható konfliktusforrásokat nem tematizálja, nem dolgozza meg, de még csak nem is teszi feltűnővé. A szerkesztés elmulasztja megteremteni a párbeszédet, az eltérő habitusokat nem hozza játékba.

Pedig az ilyen alapvető, a roma identitást érintő, mentalitásbeli kérdések megtárgyalása már csak azért is fontos lenne, mert empátikus megoldási javaslatokat kínálhatna olyan égető gyakorlati kérdésekben, mint a képvisélet vagy a munkanélküliség.

Farkas Tibor és Dr. Szirtesi Zoltán, akik a könyv szereplői közül az idősebb korosztályt reprezentálják, a nyolcvanas évek közepén bekapcsolódtak a roma közéletbe és tapasztalataikból a pesszimizmust hallani ki: *„a cigány értelmiségi vezetőknek kellett volna lemenniük az egyszerű emberek közé, nem pedig az alulról induló kezdeményezést erőltetni.”* (17.) – mondja Farkas, és Szirtesi emléke is ezen a hangon szól: *„a lumpencigányokat vezetés nélkül hagytuk, amikor megalakultak a cigány önkormányzatok”* (29.). Azzal, hogy *„nem sikerült olyan hiteles roma vezérkart kialakí-*

tani, amely partnere lehetett volna a mindenkori kormányoknak” a felzárkóztatás, az integráció és az érdekérvényesítés, de az érvényesülés lehetőségei is elbizonytalanodtak. Ezért mintha szétszakadt volna a romatársadalom is, néhányan a fiatalabbak közül pedig már erős kritikát fogalmaznak meg azok ellen, akik – a több tényező mellett – maguk is felelősek a kialakult helyzetért: „csak egy-két család nem iparkodott. Most fordítva van: egykettő akar, a többi nem” (Tóth József, 44.); „mert bizony a romák rossz megítélésének az az oka, hogy vannak, akik nem gondolnak bele: a mi kisebbségünket is megítélik az ő tetteik révén” (Farkas Róbert, 119.); „óriásiak az előítéletek, de a különféle cigányok között is mély ellentétek vannak” (Danis Lída, 143.). A kötet mintha erre a problémakörre is teljesen süket lenne. Hallgatja, de nem meghallgatja a beszélőit.

Látható, hogy nélkülözhetetlen lett volna egy utószó, amelyben – az amúgy kiváló szociográfus – Závada hajlandó valamiféle állapotjelentést, diagnózist (és nem ítéletet!) adni vagy akár csak következtetést levonni, az elmondottakat összehangolni – annak ellenére,

hogy mintavétele „nem a tipikus hazai roma életutakat próbálja leképezni” (8.). Így viszont a nagyrabecsülendő és tiszteletreméltó témaválasztáson túl sok minden nem történt. Mert noha a rigmus veszélye, fenyegetése álmából rázza fel az embert, de a könyv sem az aktuális, sem a történeti indulat gyökereit nem tisztázza, hanem listába szed huszonnégy nagyszerű embert és fénybe tartja őket. E koncepció azonban csak egyetlen dolgot képes listájával mondatni: lám, igenis vannak rendes cigányok, nem mindegyik koszos, lusta és bűnöző. Ám a könyv szereplői, ők huszonnégyen nem csak díszek, nem csak érvek akarnak lenni – az őket védelmező – antifasiszta nyelveken. •

Féher Renátó

E számunk szerzői

Ayhan Gökhan (1986) irodalmár, egyetemi hallgató (PPKE BTK), *Budapest* • **Bognár Péter** (1982) *Budapest* • **Braun Barna** (1990) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), a FÉL főszerkesztője, *Velence* • **Evellei Kata** (1988) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Pécel* • **Fehér Renátó** (1989) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), A Körhinta Kör és a JAK tagja, *Budapest* • **Horror Pista [Máriás István]** (1984) képzőművész, egyetemi hallgató (MKE), *Sepsiszentgyörgy* • **Lukács Flóra** (1994) gimnazista • **Mizsur Dániel** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Nyerges Gábor Ádám** (1989) költő, író, egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif főszerkesztője, *Budapest* • **Palágyi László** (1989) költő, műfordító, egyetemihallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Reichert Gábor** (1987) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif Online szerkesztője, *Tatabánya* • **Stolcz Ádám** (1989) költő, egyetemi hallgató (Université d'Evry Val d'Essonne - Jogtudományi kar), *Evry* • **Szabolcsi Gergely** (1989) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Szalay Álmos** (1984) rendező, író, kultúraszervező, a Proton Produkció vezetője, *Budapest* • **Tarcsay Zoltán** (1987) egyetemi hallgató (ELTE-BTK irodalomtudomány), az Apokrif szerkesztője, *Budapest* • **Tinkó Máté** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Békéscsaba* • **Vass Norbert** (1985) író, kritikus, egyetemi hallgató (PPKE BTK), *Kaposvár* • **veress dani** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Debrecen* •

Ára: 350 Ft

